

משה בירנבוים

גוי"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

בעזה"ש"ת

פרשת נח

אכה תולדות נזו (ו, ט).

אחי"ו ה"נצי לנדיק" מבלאזיב ז"ל היה אומר בשמו של הרבי ר' אליעזר'ל מדזיקוב ז"ל: ונ"ח מנא חן בעיני ה'. אלו נ"ח ימים שמראש חודש אלול ועד ראש חודש חשוון, שמונאים חן ועולים לנחת רוח לפניו ית"ש כל המנוות ומעשים טובים שעשו ישראל קדושים צימם הללו בצדקות וצתמימות.

וזה אלה תולדות נ"ח [וכפרש"י תולדותיהם של נדיקים מעשים טובים] נ"ח איש נדיק תמים, א"ת ר"ת א"לול ת'שרי, האלקים התהלך נ"ח שצאלו הנ"ח ימים מתקרבים להש"ת.

(שופרא דישראל)

אכה תולדות נזו נזו איש צדיק תבמים (ו, ט).

ע"פ הפסוק (תהלים י, טו) אני צדק אחזה פניך, אשבעה בהקיץ תמונתך. לפי כשהאדם סובר בעצמו שהוא נדיק, אז הוא נופל ממדרגה. אף אם היה באמת נדיק, על ידי המחשבה הזאת, הוא נופל ממדרגה שלו * אבל כשהאדם אף שהוא נדיק, הוא סובר במחשבתו שלא יבא עדין ידי חובתו כל זכרו, והוא בעצמו ולבו כדבר הדמיון ותמונה, שלא בא עדין אל השורש ועצם העבודה, אז הוא שבע ודשן במדרגתו יעמוד חזק וקיים ומוסיף והולך *.

וזהו מאמר דוד המלך עליו השלום, אני צדק - פרוש כנ"ל כשאני בעצמי צדקת חס וישר, אז אחזה פניך - על דרך הכחוש בזהר הקדוש "במתוזה לאמר" (בראשית טו, א) הוא לשון תרגום, לפי שלא היה נמוך ולא היה שלם במדרגתו, נגלה עליו בלשון תרגום. וזה גם כאלו "אחזה פניך" - לשון תרגום, פירוש אני נופל מן המדרגה שהיה צי מתחילה, רוח אלקים דיבר צי בלשון חיבה * אבל אשבעה בהקיץ תמונתך, פירוש כשאני סובר שאני 'צתמונתך' פירוש צדמיון העבודה, אז 'אשבעה בהקיץ' כי תתמכני צימין נדקך, להשביעי ברב טובך, מדרגות גדולות למעלה ולמעלה עד אין סוף.

וזה רמז לנו הפסוק גם כאלו, שאם תסבור אמה בעצמך שצדקת, עדיין לא פעלת כלום, כיון שנפל לך זאת המחשבה, עדין לא נכנסת אל העבודה העיקרית, אלא כמו תולדה במקום אב, אבל לא השורש הצריך, הנרמז אל האב.

וזהו אלה 'תולדות' נח - רוצה לומר שאינו אלא תולדה כנ"ל, באם סבור בעצמו נח איש נדיק תמים, וקל להצין *.

(טעם אלימלך)

אכה תולדות נזו נזו איש צדיק (ו, ט).

כתב רש"י ז"ל ללמדך שעיקר תולדותיהם של נדיקים מעשים טובים. ויש לרקדק מה מעשים טובים נרמז בזה, ועוד כפל הפסוק נח נח, וגם היה לכתוב את האלקים התהלך והיה נרמז דרשת רש"י ז"ל ונח השלישי מיותר.

ונראה שצא לרמז בשמו ג"כ מידתו של זה הנדיק מה שמצואר במשנה פ"ג דאבות (משנה י) במאמר רבי חנינא בן דוסא כל שרות הצריות נוחה הימנו וכו'.

וזה נח איש נדיק צדורתי שיהיה נח לכל הדורות, ואז צודאי את האלקים התהלך נח שהיה צודאי נח למקום, וזה פשוט. (צ"ת ישראל צפרשמן)

(ילקוט עטרת צ"י)

אכה תולדות נזו נזו איש צדיק תבמים היה בדורותיו (ו, ט). ופירש רש"י ז"ל יש מרבותינו דורשין אותו לשבח, ויש דורשין אותו לגנאי כו'. ולכאורה יפלא למה ידרשו אותו לגנאי, מאחר שאפשר לדרוש אותו לשבח לאיש נדיק תמים כזה.

אכן יש לומר דשניהם אמת, וכל אחד ואחד דורש טובו ושבתו של נח הנדיק.

לדרשה ראשונה הוא כפשוטו, ומכל שכן אילו היה צדורו של א"ח היה נדיק ביתר שאת.

והיש דורשין לגנאי, רצה לומר שעיקר השבח שהעידה התורה עליו, הוא זה שלא היה נחשז בעיניו לכלום.

וכל עבודתו וצדקותו וכויות אשר עשה, לא היה כל כך נחשז בעיניו. כי אמר בלבו, צדור הזה שהם רשעים אז אני נחשז לנדיק נגד אנשי דורי, כי ה' יתברך רואה מעשיהם הרעים, ולכן נחשז אותי לנדיק נגדיהם. אבל אילו הייתי צדור של נדיקים כמו אברהם וכדומה לא היו מעשי וצדקותי נחשז לכלום ולמאומה, נגד מעשיהם וצדקותיהם של אותם הנדיקים, כי עדין לא עשיתי כלום.

וזהו עיקר השבח שהעידה עליו תורתו הקדושה, נדיק תמים היה צדורתי - רצה לומר שנת היה סובר כן במחשבתו, שהוא רק נדיק נגד אנשי דורו, מחמת שהיה שפל נצוה בעיניו למאוד. ונמצא ששני הפרושים דורשין שצו וטובתו, ושניהם נדקו יחדיו, והבן.

(אוהב ישראל)

אכה תולדות נזו נזו איש צדיק תבמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נזו (ו, ט).

כתוב בצעל הטורים, האלקים התהלך נ"ח ס"ת חכס, וז"ש ולוקח נפשות חכס. וז"צ למה רימוה לנו התורה את חכמת נח דווקא בסופי תיבות, וגם למה נרמז 'חכס' בהיפוך האותיות.

וג"ל דהנה דרך האמת היא שצכל מעשיו אשר יעשה האדם יהא נחצא אל הכלים ויהיו מעשיו הטובים מוסתרים מעין רואים, וזאת היתה נחלת עבדי ה', הנדיקים הקדושים.

ושאח"כ, אלה תולדות נח - נח 'איש' נדיק, דכלפי חוץ היה נראה כאיש פשוט מאוד, עד דאיתא במדרש (צ"ר ל, ז) שאנשי דורו אמרו אליו, דאם יבא מצול, יהיה זאת אלא על ציתו של נח. ותמים היה צדורתי, שהתנהג כלפי חוץ ככל אנשי דורו, ואת האלקים התהלך נח, שרצה שרק הקצ"ה בעצמו ידע מצדקותו, ולא רצה להוכיח את בני דורו צכדי שלא יודע מגדלותו. ולכן מרומז 'חכס' רק בצ"ת לרמז שחכמתו היתה מוסתרת מעיניהם, ורק לאחר צוא המצול נודעה, ולכן מרומז בהיפוך אותיות, דרק לאחר המצול אז נודעה 'למפרע' שגם מאז בראשיתו היה נדיק.

(כ"ק אלמור"ר הגה"ק מנאמו זי"ע, פניי שפע חיים)

אכלה תוכלדות זוז נזו איש צדיק תבויים וי טו.

יש לדקדק על מילת היה שהוא כמיותר, או 'הוא דורותיו' היה לו לומר. ונראה על פי פשוטו, דהנה עיקר עבדות ה' שיהיה תמיד בשמחה, כי מידת העצבות מוזק מאד לעבודת הבורא, ועיין בספר הישר לרבנו חס גנות מידה זו של העצבות.

ומטבע האדם הרואה לעבוד ה' באמת, שיש לו מעט עצבות מחמת שמעשיו אינם ישרים בעיניו, שדומה לו תמיד שממעט בעבדות ה', על כן צריך להתחזק עצמו נגד מידה זו להיות תמיד בשמחה. וזויות יש לאדם עצבות כשהולך בתום ושוקד בעבודת ה' באמת, ולונו ותשוקתו תמיד להרבות כבוד שמים, בראותו שחס ושלום בני דורו אינם הולכים בדרך הישר לה', אזי מעשיהם של אותו הדור הם מעציבים מאד את הדיק, ובפרט בראותו שבני דורו מכעיסים נגד ה', אזי זיוות הוא נעצב, וצריך אז התחזקות יותר ועוד לעבוד את ה' בשמחה, כדי שלא יפול חס ושלום במידת העצבות חס וחלילה.

וזה פירוש הפסוק, איש צדיק תמים 'היה' דורותיו- ראה לומר שמצבה את הדיק נח, שאפילו דורותיו שהיו רשעים ומכעיסים נגד ראונו יתברך שמו, היה מתחזק בצדקתו לעבוד את ה' יתברך שמו בשמחה. וזה נרמז במילת 'היה' כדאימת בכמה מקומות במדרש, שכל מקום שנאמר והיה הוא לשון שמחה, וקל להבין.

(מאור ושמש)

אכלה תוכלדות זוז נזו וי טו.

אלה פוסל את הראשונים (צ"ר ר"פ נח ג, א). והתורה היא ניצחית, וכל דור צריך האדם לילך מדור המבול ודור הפלגה. כמו ששמעתי מאדמו"ר הרב המגיד (מקאזניץ) ז"ל על המדרש (צ"ר כו, א) אשרי האיש אשר לא הלך וגו' וצדקך חטאים לא עמד, זה דור המבול. ובמושב לנים לא ישב, זה דור הפלגה. דקשה מה זה שאמר דוד המלך ע"ה על מה שעבר.

ותירץ המגיד שבחינת דור המבול הוא בכל דור, וצריך האדם להזהר לכל יתפס בהם ה' ילליני, וצריך לעשות לעצמו מחסה להסתר מהם. (זכרון שמואל)

אמו"ז [הרה"ק החידושי הרי"ם מגור] ז"ל הגיד בשם הרב המגיד מקאזניץ ע"ה, כי נכתבו פרשת קין, ודור המבול, והפלגה. כי כל אדם יש בו מאלה הדורות, וצריך לתקן עצמו. והם בחי' קנאה תאוה וכבוד. קין קנאה, דור המבול תאוה, ודור הפלגה כבוד. עכ"ל.

(שפת אמת נח חר"ו)

אכלה תוכלדות זוז נזו וגו'

במדרש רבה סוף סדר דלעיל נחמתי כי עשיתם ונח, אלא שמאל חן בעיני ה'.

וי"ל כי לפעמים הדור נעשה חייב ע"י הדיק השרוי בתוכו כמו שאמרה הכרפחית לאל"י [מלמס א' י"ז] זאת אלי להזכיר את עוני ולהמית את בני, והכי נמי על ידי שהיה הדיק של אותו הדור נח שהיה מופלא בצדקות ע"ז נתחייבו הדור מבול, ואלו היה נח בדור אחר, ובאותו הדור היה צדיק אחר הפחות ממדריגת נח לא נתחייב הדור ההוא.

וע"כ אמר נחמתי כי עשיתם ונח, ר"ל שלא היה לי לעשותם עם נח בדור א' כי הוא אשר מאל חן בעיני ה' והם בהיפך מזה:

(חמס סופר)

או יאמר, כי היה חטאו של נח על שהיה נח לשמים וגם לצריות, ובאותו הדור שהיו רשעים בעלי חמס וגזל היה מאלה להתאכזר עליהם ע"ד [מהל"י י"ח] עם נזר תחברר ועם עקש תתפתל,

ועל כן אמרו חז"ל אלו היה בדורו של אברהם היה צדיק יותר ר"ל כי היו אז אנשי הדור הגונים וממשכו לעבודת ה' ע"י מי שהוא נח לצריות וממשיכים לעבודת ה', אבל בדור הרע הזה נראה כרע כי שהוא נח עמהם ואינו מתאכזר עמהם. וזה מצוהר בלשון הקרא, אחר שאמר צ' דברים א' לרע וא' לטוב דהיינו נחמתי כי עשיתם ונח שגם על נח ניחם, וחזר ואמר לטוב שמאל חן בעיני ה', ומפרש עתה שני אלו, אלה קורותיו של נח הנזכר, איש צדיק תמים הי' בדורותיו עם אנשי דורותיו הרעים האלו היה מתנהג בצדק ותמים וזה לא יתכן ומשום [כן] נחמתי כי עשיתם ונח, - ומה שמאל חן בעיני ה' הוא משום כי עם האלקים התהלך נח:

ועד"ז יפורש הפסוק בא אמת וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני דוד הזה, כי פשוטו כמשמעו שנתן טעם להללה משום שהוא צדיק, מ"מ יש בו עוד כי לפע"ד הרבה ריווח והללה לפני הקב"ה ולא היה צורך להסגיר נח בתוך התיבה, ואעפ"י שפירש"י כדי שיראו את נח עוסק בתיבה ושואלין אותו וכו' זהו נראה קצת דוחק וצריך פ"י.

גם יל"ד מ"ש רש"י סוף הפרשה [מ"ד] כי משפט אנשי דור המבול הי' שנה תמימה וי"ע הלא ברע מתו וירדו שאלה ומה היה משפטם שוב אם ירדו גשמים י"ב חודש או שנה תמימה או לעולם, ועוד מה זמן נתן למשפטם הלא אין להם חלק לעה"ב א"כ משפטם לעולם.

על כן נ"ל כי נח וצניו וכל אשר איתו הי' בעונש מה שהיו אסורים בצית הכלל הזה בתיבה ונצטערו בה בלי ספק והי' משפטם שנה תמימה ואח"כ הורשו לנאת לא קודם [כצ"ר ל"א - ט], וטעם הפשוט לעונש זה הי' על שאירע לדורו צימיו כך דלא גרע מכה"ג שנענש כשנהרג א' בשוגג [מכות י"ב], ומההוא גברא דאכלי אריה [בבבא מציעא ג' פ"א מ"ג] ופסי מיניה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אלי' בהדיה מפני שעלתה צימיו כך, [שם] ולפי ה"ל יגיע לו עונש על שהצטדק עם אנשי דורו הרשעים, והיינו דאמר לי' הקב"ה בא אל התיבה מ"ע לעונש הזה עליך, ואמר כי אותך ראיתי צדיק לפני דוד הזה ר"ל שהי' מנצדק עם אנשי הדור הזה.

ובזה יובן אמרו צדיק לפני וקשה הרי אחז"ל [צ"ר ספ"ג] בנח נאמר את האלקים מפני שהצריך סעד לתומכו, אבל באבות כתיב אשר התהלכו אבותי לפניו, התהלך לפני וא"כ איך אמר כאן צדיק לפני, והא"ש דלשון לפני ר"ל בלי שהורה לו ה' דרך הצדק והיושר היה הוא עושה כן מעצמו, ובאמת מה שהי' צדיק עם אנשי דורו לא הדריכו ה' כי לא הי' ראונו צדק, אלא הי' עושה כן בטבעו הרך, ולא התחזק נגד עוברי ראונו, אמנם מה שיגע בעבודת ה' לא הי' צדיק לפניו כ"א את האלקים וק"ל -

ובזה יובן נמי מה דכתיב ויצא וגו' אל התיבה מפני מי המבול ודרשו רש"י לגנאי שלא האמין עד שצא המבול וחלילה לחשוב כן [ע"י צ"ב צ"ג ב"ש ב"א], אלא ר"ל שהי' מצפה שיקבל ה' עוד תשובתו ויהי' ניצול מבלי שיצטרך להסגר בצית הכלל ועמ"ש בסמוך א"ה. [תקס"ג, ע"י להלן ד"ה עשה לך וכו']:

(חמס סופר)

זו איש צדיק תבנים היה בדורותיו (ו, ט).

ופירש"י יש דורשין לגנאי. ולכאורה יפלא למה לדורשו לגנאי אחר שהכמוז מעיד עליו שהיה צדיק תמים. ויש לפרש דהנה משה רבינו ע"ה אמר בתפילתו (שמות לג, לה) אנה חטא העם הזה חטאה גדולה, ולכאורה קשה וכי משה רעיא מהימנא יקטרג ח"ו על ישראל להגדיל החטא צעני ה'.

אבל הענין הוא כי צריך לסתום פי המקטרגים ולא ליתן להם מקום לכנוס ולקטרג לפני ה', והוא על דרך משל לצן מלך שחטא לפני המלך והיו לצן המלך שונאים הרבה שהיו מנפים לצוא לפני המלך ולקטרג עליו, וג"כ היה לצן המלך אהוב נאמן,

והנה האוהב ההוא שם אל לצו, שאם יקדימו המקטרגים לצוא לפני המלך לספר הדברים אזי צודאי יכעוס המלך על הצן הנחמד, לכן התחכם שיקדים הוא לצוא לפני המלך ולספר לפניו כל החטא שעשה בנו נגדו, וזוה לא יהא מקום למקטרגים לצוא לפני המלך, שאין להם דבר מה לדבר עם המלך, וצודאי גם אינו דומה סיפור החטא מפי אהוב נאמן מאשר יסופר על ידי שונאים המספרים כהצנתם וכל כוונתם להגדיל החטא.

והנמשל מוצן, כי בשביל זה הקדים משה רבינו ע"ה ואמר אנה חטא וגו', כדי שלא ליתן מקום שיכנסו דברי המקטרגים לפני המקום צ"ה.

והנה אף כאן שנכתב בתורה איש צדיק תמים היה בדורותיו, וצודאי יש מקום לליני הדור וזה הפסוק למצוא לדרוש לגנאי.

ותו"ל שראו את זה עשו תיקון גדול והקדימו הם ופירשו כל מה שיוכל להיות נאמר וזה הפסוק הן לשבח והן לגנאי, וזוה סתמו את פי המקטרגים ולא השאירו שום מקום לליני הדור והצן כ"ו. (ליקוט עבודת ישראל)

זו איש צדיק (ו, ט).

יתבאר כי הנה ידוע זאת שהעיקר הוא לידע ולהאמין שהכל היא בהשגחה פרטיות מאתו ית', לא לחכמים לחס ולא לנבונים עושר, ומה דכתיב וצרכתיך בכל אשר תעשה היא רק דברים ככתבן שהאדם לא יסמוך עצמו על הנס, רק צריך עשיה מועטת ומלאכתו עראי והש"ת ישלח את הצרכה, כי אין מעשור לה' להושיע, והנה תיבת איש מורה למי שידוע צטיב עוה"ז כטעם איש האדמה,

והש"ה נח איש צדיק וגו', כלומר שהיה עוסק צטוב עוה"ז, אעפ"כ את האלקים התהלך נח, שהיה יודע שהעיקר רק הצטוחן באלקים שהוא הצורה ומנהיג את העולם כולו צרכו והכל מאיתו

(קדושת יו"ט)

זו איש צדיק תבנים היה בדורותיו (ו, ט).

פירש"י ז"ל יש מרבותינו וכו', ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לנכוס.

נח היה צדיק, אף אברהם אבינו ע"ה היה חסיד והפקיר הכל בעבור הש"ת [ער האט אלן אוועק געווארפען אזוי ווי א חסיד].

(ליקוטי הר"ם)

אלה תוכחות זו זו איש צדיק (ו, ט).

מועשה באברך אחד אשר עברו שנים מספר כונישואיו, ועדיין לא נפקד בילדים. באחד הימים זכה להנות את רבינו (כ"ק ברוך ארנבויר ה"לב שנתח"א

נגור זעק"ל) בדבר כל שהוא, פנה אליו רבינו, ואמר בחיך: "כתיב 'אלה תולדות נח נח איש צדיק ודרשו חז"ל 'תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים'. הרבי ר' בונם פירש,

שבשנים ישנם שערים, והשער של ילדים נמוצא ליד השער של גבולות חסדים. לפעמים השער של ילדים סגור, וכשנמוצאים בשער של גבולות, קענען זיך אריין כאפען אין די טויעהר פון קינדער". לא יצאה שגה והאברך נפקד בילד. (מפי ר' יונה בהר"א כנ"ה).

(ילבם של ישראל ח"ג, עי קל"ד)

כי בולאה הארץ זובס מפניהם (ו, יב).

וצרש"י לא נחתם גזר דינס אלא על הגזל. וזה פלא, שהרי היה להם עזירות הרבה, ובכללם גם עזירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ומדוע נחתם גזר דינס רק על הגזל. אלא שאיחא (ויק"ר י"ד ד) אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה, דהיינו כשהאדם חוטא מענישים אותו מקודם בהפסק ממון ומתכפר לו עוונותיו, אבל כאן שהממון היה גזול אצלם, הרי אם יענישו אותם בממון לא יהיה זה עונש כי צין כך אין הממון שלהם, ועל כן הוכרח להענישם בגופם. וזה הפירש לא נחתם גזר דינס 'להממות' אלא על הגזל, לפי שלא יכלו להענישם בממון.

(ליקוטי הר"ם)

כי בולאה הארץ זובס מפניהם, והנני בושזויתם את הארץ

(ו, יג).

ופירש רש"י לא נחתם גזר דינס אלא על הגזל. לכאורה אינו מוצן, מה צך שגזלו הרשעים איש מאת רעהו, ומה כל חיייהם וממונס חציב לפני ה' יתברך, שהקפיד על ממונס שגזלו איש מאת רעהו, הלא כחיות היער נחשבו, שטורפים וחומסים, ואין חטא להם.

אכן הנה כמבואר במדרש רבה, ששאל אברהם אבינו ע"ה את שם צן נח, איך נלחם אתם ממי המצול ומחרון אף הגדול שהיה בעולם. ואמר לו שאיננו יודע דבר, רק בזכות שרמנו על העוף והבהמה והחיה, אשר כל ימי המצול עסקנו בצרכם, להספיק לכל אחד ואחד צמנו, ובזכותם זה רחם עלינו ה'.

ובאמת כן הוא, כי על ידי שהתעוררו מידת הרחמנות במעשיהם הטובים על כל אשר היו בתיבה, על ידי כן התגוללו רחמים משמים עליהם. "אדם ובהמה תושיע ה'" - אדם צוכות בהמה.

וכן דור המצול, אילו היו להם רחמנות איש על רעהו, אז מידה כנגד מידה הי' מתעורר רחמנות ה' עליהם, אבל כי מלאה הארץ חמס מפניהם - ולא היה בהם רחמנות, לכן נחתם גזר דינס.

(תפארת שלמה)

ואל אבדה תכלנה כו' (ו, יד).

בהקדים לפרש הגמרא (עי' שם קט"ו) כל המתפלל ואומר ויכולו נעשה שותף להקדוש צרוך הוא שנאמר ויכולו אל תיקרי ויכולו ואלא ויכולו יש לפרש דהנה הצדיק הוא מצטל הדינים על ידי שמעלה אותם לשורשם ושם הם נמתקים וזהו כל המתפלל ואומר ויכולו רוצה לומר הצדיק שהוא מתפלל ואומר לכלות הדינים שיהיו צטלין נעשה שותף להקדוש צרוך הוא הקדוש צרוך הוא גזר והוא מצטל (מ"ק ט"ו). שנאמר ויכולו אל תקרא ויכולו אלא ויכולו רוצה לומר שהגזירות והדינים צטלים על ידי שהצדיק מעלה אותם. השמים למעלה אל הקדושה.

וזהו ואל אמה תכלנה מלמעלה דהיינו שתעשה צוהר לתיבה רוצה לומר שתאיר תפילתך כאצן טוב לצטל הדינים והגזירות מישראל ועל ידי מה תוכל לצטל הדינים אמר הכמוז ואל אמה רוצה לומר אמה לשון אס דהרחמים עליונים נקראים אס (עי' לקי"ת שמות ד"ה ואלמה)

המרחפת על צנים ומרחמת עליהם והיינו ואל אמנה רוצה לומר אם העליונה לשם תכלנה את הדינים בהעלותם מלמעלה *:

(טעם אלימלך)

והקבדותי את ברייתי אתך (ו, יז).

דהנה יש פלוגתא בגמ' (סנהדרין ק"א). חד אמר אחד מעיר ושנים ממשפחה ממש, וחד אמר אחד מעיר מוכה כל העיר ושנים ממשפחה מצילין כל המשפחה.

ויש לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דודאי אי צן אדם מתקרב אל הנדיק ורוצה בצדוהא או אחד יכול להציל כל העיר, ואם אינו רוצה בקרבתו אזי אחד ממש.

וזה והקימותי את צריתי אתך, שהקב"ה הצטיח לו שיהיו כולם מתקבלים אללו, וזה 'וצאת אתה אל התיבה וצניך ואתך', הם המקבלים ממך. (יקר מפו פר' נח)

(ילקוט עטרת צבי)

ויעש נזו ככל אשר וכו' כן עשה (ו, כב).

הגיד שצחו של נח שלא כיון בעשיית התיבה להציל את נפשו מטביעת המים הזידוניים רק עשה לקיום גזירת המלך, ויאמר עוד, כי הנה נח חשב בעתו שאין לו זכות להנצל כי כן דרך הנדיקים שמחפשים דרכיהם, ויודעים שאינם יוצאים ידי חובתם בעבודת הצורה, רק שחשב בדעתו שהשי"ת רוצה ברוב רחמינו להצילו במתנת חיים, ויש ככל אשר ציווה אותו אלקים כן עשה, אבל בעצם עבודתו לא מצא לעצמו זכות שינצל, וכל זה מורה דקמתו

(אגרא דכלה)

כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה (ו, א).

הגאון הצדיק הנפורסם האדמו"ר מוונקאטש זצ"ל בעהמ"ח שו"ת נחנת אלעזר ויטאר ספרים, היה ג"כ מוקיר וכחשיב מאוד את רבינו [הגאון בעל לחם שלמה נושאמולויא] זצ"ל, והפליג בשבחו, ובזכרוני בשלכותי אצל מו"ר זקני [הגאון נושאמולויא] ז"ל בשנת תרע"ג לפ"ק, שבת הגה"צ הנ"ל שבת אחד בשאמולויא באמצע הקיץ בשב"ק פי נוט"ו, ונתכבד לדרוש שם בביהכ"נ, וזא"ז זצ"ל הלך ג"כ אל הדרשה לכבודו ז"ל,

והאדמו"ר מוונקאטש ז"ל אמר בענוות קדשו בפתיחת הדרשה שלו, שהוא אינו ראוי לעמוד לדרוש במקום שרבו נופרים גאון הדור הרב נושאמולויא דורש דרשותיו בקדושה. והוסיף לומר אח"כ בזה"ל: הגם שהוא אתנו בביהכ"נ, ואיך אוכל לומר בפניו שהוא גאון הדור, הלא אין אומרים שבחו של אדם בפניו, כדברי חז"ל בעירובין דף י"ח מוקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכו' ולא בפניו,

אך באמת זהו רק מוקצת שבחו, כי חז"ל שם אמרו מוקצת שבחו בפניו דכתיב כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כולו שלא בפניו דכתיב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו ע"כ, והוא פלא דאיך אפשר לומר דאותך ראיתי צדיק לפני הוא מוקצת שבחו, דלכאורה הוא שבח גדול וגורא כזה שהקב"ה אמר בעצמו לאדם שהוא צדיק,

אך באמת, עכ"ז הוא רק מוקצת שבחו, יען שהקב"ה הוסיף לומר בדור הזה, וע"י כך נעשה רק מוקצת שבחו, כי לפי פחיתות ושפלות הדור, בקל אפשר להיות לעומתם בבחי' צדיק, וע"כ אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה הוא רק מוקצת שבחו,

והוסיף הגה"צ הנ"ל [המנחת אלעזר] כי גם כעת בדור שפל כזה אם אומרים על אדם שהוא גאון הדור, הוא רק מוקצת שבחו עכ"ה. (הקדמת הגה"צ מוסאמבאטעוה"ל זצ"ל לדרשות לחם שלמה, אות כ"ב)

(מבאר התורה)

ויבא נזו וגו' בופני בוי הבבוכל (ו, ז).

ופירש רש"י ז"ל אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיצא המבול עד שדחקהו המים עכ"ל. בשם הרב מורנו יחיאל מיכל מזולטשוב, והלא פלא גדול לחשוד את נח הנדיק שהיה מקטני אמנה צה' יתברך חם ושלום. ונראה לי דהנה מצת אמונה יש לו שני פירושים. אחד, כפשוטו האמנת הדבר שצדאי יהיה קך. עוד יש לומר, אמונה מלשון 'ויחי אומן את הדסה' (אסתר ב, ז), והוא לשון המשכה וגידול, כי באמונה יש כח זה שעל ידי שהוא מאמין צה' יתברך, ובוטח צו באמונה שלמה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא וצא בשלימות.

והנה נח הנדיק, צדאי האמין בשלימות ככל אשר דיבר אליו השי"ת, ככל לצבו ובכל נפשו בתמימות, כדרכו הטוב מאז ומקדם. אך בדבר זה היה ירא להאמין באמונה שלמה ככל לצבו, כי אולי יהיה הוא הגורם להצאת המבול, הינו על ידי שלות אמונתו, ימשך צדאי מזה הצאת המבול, ולא היה יודע איך ליתן ענות בנפשו מה לעשות.

וזה שפרש רש"י ז"ל, מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין - רצה לומר באמת היה מאמין, רק שירא להאמין בשלימות שה' יתברך יצא המבול, כי אולי יהיה הוא הגורם לזה וכנ"ל. עד שדחקהו המים כו' והבן היטב, ודפמ"ת. עד כאן בשם הרב ז"ל.

(אוהב ישראל)

ויבא נזו וגו' בופני בוי הבבוכל (ו, ז).

מה שפרש"י בפרשתן (ו, ז) אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיצא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים ע"י"ש, והוא פלא לומר כן על נדיק תמים כמותו.

ונראה ע"פ הידוע מרצה"ק מלוצלין ז"ע שאמר על עצמו ששפלות רוחו, יודע אני בעצמי שאין בעולם חוטא גרוע כמוני, ואף אם אשמע מפי מלאך שאני נדיק לא אאמין, זולת אם אשמע מפי השי"ת בעצמו, אבל גם אז רק לאותו רגע וברגע שלאחריו כבר אחשוב שנפלתי ממדרגתי. וכן אמר זק"ה"ק בעל דברי חיים ז"ע שעל ידי פגם דק יכול אדם ליפול לנוקבא דתהומא רבא.

ואף נח איש נדיק היה נכון בעשמונתיו הימין שאני נבחרתי מכל בני דורי להינצל מהמבול, ואף שאמר לו הקב"ה כי אותך ראיתי נדיק לפני ככל זאת ברגע שלאחריו הדיבור היה כבר כחוטא צעני עצמו ולא ראה את עצמו ראו לצוא אל התיבה.

ו"ש מאמין שהקב"ה יצא מבול לעולם, ואינו מאמין שהוא ינצל, וכמ"ש (אבות פ"ג מ"ד) ואל תאמן בעצמך עד יום מותך.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מלאנו ז"ע, רעוא דדעוין פר' נח תש"ג)

וירבו הבנים וישאו את התיבה ותרם בעל הארץ (ו, יז).

אמר זקני הגה"ק מוה"ר מענדלי לינסקער ז"ע לפרש הפסוק בפרשת נח, 'וירבו המים וישאו את התיבה ותרם בעל הארץ', דהפסוק צא לרמוז, שאם האדם לומד תורה, אז כשצא אח"כ להתפלל, מקבלים את התפילה ועולה למעלה, מפני שהתפילה שאחר הלימוד היא צוודאי בקדושה וצדחילו ורחימו, ופרחת לעילא.

ושה"כ, וירבו המים, היינו פה המתגבר צמים דהיינו בתורה, כמו שכתוב הוי כל נמא לכו למים (ישעי' נ"ה), ותרם התיבה מעל הארץ, הוא זוכה שהתיבות של התפילה עולה למעלה מן הארץ, עכדה"ק.

(כ"ק אדמו"ר מצאצב זוק"ל, ליקוטי כרם שלמה)

ויהי המבול וגו' על הארץ (י, יז)

פ"א כשהיה עזירת גשמים והגאון ר' אברהם אביש מפרנקפורט היה בדרכו לביהמ"ק כדי להתפלל על הגשמים, ויהי בלכתו בתוך קהל עם סגולה, פגע בדרך באיש אחד קל דעת בעניני יראה, קרא לו הגאון שייצטרף אל הקהל ויבוא להתפלל, התחמק הלה במענה: רבי, וכי מה יכולה תפילתי להועיל, אמר לו הגאון בהליצה: אנשים כאלו כבר הביאו אפילו מבול לעולם, ולא רק גשמים.

(אהל אברהם)

צא מן התבה אתה ואשתך ובניך (בראשית ז, י)

כשהיה נושכין קודשו של מרן (הרה"ק נוהרי"ד מבעלזא זי"ע) ברצפערד, קבל לפניו רב אחד שחסידי עירו רודפים אותו. שאלו מרן אם ידועה לו סיבת הדבר, השיב! הרב "סיבת הדבר מפני שאני רגיל לצאת לטייל עם אשתך".

אמר לו מרן: "אם כן, הצדק עמו! ודבר זה מרומז בתורתנו הק': על הכתוב וידבר אלקים אל נח לאמר: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך (בראשית ח, י) ואמר רש"י: כאן התיר להם וכי דבר שנאסר עליו כשנכנס לתיבה, אף-על-פי-כן כתוב לאחר מכן זיינא נח ובניו ואשתו ולא כתיב זיינא נח ואשתו, מכאן שאף שלא נאסר מן התורה צריך האדם לקדש עצמו במותר לו, כמו"ש, והתקדשתם והייתם קדושים (ויקרא יא, ד). ודבר זה נרמז בכאמר חז"ל: כל מזה שייאמר לך בעל-הבית עשה, חוץ מוצא (פסחים פ"ו ע"ב) בעז"ב הוא הקב"ה, ואנו חייבים לעשות כל אשר ציונו, חוץ מוצא דאף-על-פי שהקב"ה אמר לו בפירוש שמוותר לו לצאת מן התיבה יחד עם אשתו, אינו חייב לעשות כן".

(אדמו"ר בעלזא, קלפהולץ)

ותבא אליה היונה לעת ערב והנה עלה וית טרף בפיה (יז, יא)

כשהתפשטו הכתבי עת בקרב ישראל שעל פי רוב נערכו בידי כופרים שתיבולו מאמריהם בדברי לעג ובוז על כל הקדוש בישראל, עגמוה נפשו של רבינו נוהרי"ש [מבאבוב] זצ"ל, ואף הכתבי עת שהיו נקיים מזה לא היתה דעתו נוחה מזהם יען בילו זמן ושעות וגרמו לביטול תורה, התבטא אז: היצר הרע נושקיע כוחותיו לצוד דוקא היהודים היראים לדבר ה' ברשתו, דהנה מצינו שהעורב שהיה עוף טמא, לא חזר לתיבת נח עם עלה זית, רק היונה הכשרה היא חזרה עם העלה זית, היינו העליון (בלעטער-צייטונגען) וכתבי עת המרודין כזית, בפיה, שאמרה ושוחחה על אודות הכתוב שם, לעת ערב, היינו בסוף ימי הגלות בעיקבתא דמשחיא, כנאמר הכתוב (זכריה יד, ז) והי' לעת ערב יהי אור, שאז השטן מתלבש בכוחות אדירים לבטל תורה ולעכב את הגאולה חס וחלילה. (אפריון שלמה באבוב, בשם הגה"צ מנעשטינב זצ"ל)

(מבאר התורה)

ויעל עולות בבובבז (יז, כ)

צמדרש (צ"ר לד ט) עולות הקריבו כו'. כי גם לפני נח היה מסירות נפש, אבל רק על רגע אחד ולא יותר, ולכן עולה שכולו כליל ומיד יוכלו להקריב, אבל שלמים לאכול שני ימים ולילה אחת (זכמים נה). ולחשוב מחשבות קדושות צמת האכילה כמו שכתוב (משלי ג, ו) ככל דרכיך דעהו, זאת לא היו יכולים

(ליקוטי הרי"מ)

כי יצר לב האדם רע מנעריו (יז, כא)

האמרי אמת זצ"ל היה אמור שעל כל אדם לדעת ולזכור שבטבע יצר לב האדם רע מנעוריו, וצריך לעמוד על הכוונת פן יתגבר עליו יצרור. וסיפר הסיפור הידוע מנהגה"ק ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל שהיה מקורב למלך אוסטריה. פעם התעורר ויכוח בין שרי המלך, שאמרו שאפשר לשנות

את הטבע, לבין הרבי ר' יהונתן שאמר בשם שלמה המלך החכם מכל האדם "אין כל חדש תחת השמש", את הטבע אי אפשר לשנות.

המלך סיכם שבנושך חודש כל אחד יביא הוכחה לצדקתו. רבי יהונתן שב ללימודו, שקע בתורה הקדושה ושכח מכל הענין, ויהי היום באמצע לימודו קופץ עכבר על שלחנו, רבי יונתן גרשו, והלה חוזר וקופץ על השלחן. לאחר מכן פתח את קופסת הטבק להריח והניחה על השלחן, והנה העכברון קופץ שוב, ובטרם הספיק לגרשו קפץ לתוך הקופסא, רבי יונתן מיהר וסגר את הכוסה, הכניסה לכיסו, ושב ללימודו.

פתאום הגיע שליח מן המלך עם הזמנה למוסיבה הנערכת בארנון המלוכה... רבי יונתן ישב ושוחח עם השרים, והנה פריצה המולה, לאולם נכנס חתול זקוף קומה, הולך על שתיים, ובידיו טס כסף קטן ועליו בקבוק וכוסות יין, החתול לביש בבגדי מלצר, לראשו מוצנפת אדומה ועליה חרותה הכתובת: "הטבע והשכל". רבי יונתן שם לב שהשרים מכוונים מביטים אליו בחיך נצחון. והבין שרצו להוכיח את צדקתם בויכוח שנערך בחודש הקודם. אימץ נוחו, והחל לחשוב מה להשיב על הוכחתם.

לפתע נהרו פניו, שלח ידו לכיסו והוציא את קופסת הטבק, פתח את המכסה, העכברון השבוי נמלט על גפשו... כהרף עין השליך החתול המאומן ו"המלומד" ארצה את טס הכסף והכלים, וידהר כחץ מוקשת אחרי העכבר, עד שנעלם מועיני הרואים.

האורחים נדהמו לראות, כיצד הפך החתול המנומס בין רגע לחית פרא המתנפלת על טרפה. השר הסביר לכולם את פרשת הענין, לחץ את ידו של הרב היהודי ואמר: אכן צדקת במשפטך, מה שיעשה הטבע לא יעשה השכל.

כמו כן הסביר האמרי אמת, אסור לאדם ליטבוח כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וחייבים להיות ער כל רגע לבל יפילו לבאר שחת ח"ו.

(גידול תורה)

וירזו ה' את ריזו הניזוזו (יז, כא)

איתא בצעל הטורים מסורה צ' וירמ', הכא, ואידך וירמ את רימ צגדיו' (להלן כ, טו). עיין שם. נראה על פי שאמר כבוד אדוני אבי מורי ורבי וירמ ה' את רימ הניחוח' כו', שהרימ מהיכן בא, הניחוח כו', הוא מחמת שאדם יש יצר בו, ואף על פי כן כוצא את יצרו ועובד את ה', גלל כן וירמ כו' לא אוסיף עוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו, כי על ידי יצר הרע הוא התענוג. עד כאן דברי אבי.

ועל ידי זה השם יתברך מתלבש בישראל, כנאמר (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר, דאמר הנדיק ר' צער ז"ל, 'אתפאר' מלשון התלששות, מלשון וירמרו עלה תאנה' (לעיל ג, ז). עד כאן דבריו. ולא צמלכתי מעלה, כי ההתלששות מגודל התענוג שיש לו מישראל יותר מכולם, כי יש להם יצר הרע, ואף על פי כן כוצאים אותם.

וזה וירמ ה' את רימ הניחוח', כנ"ל שהרימ תענוג זה מה שמגיע מעבודת האדם. וזהו גם כן וירמ את רימ צגדיו', שהרימ שצני אדם, הם 'צגדיו' שמתלבש בהם, ועל ידי כן רימם עליהם. והבין: (קדושת לוי)

עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וזוהם וקיץ וזורף ויום וליילה לא ישבתו (יז, כב).

אמר המגיד מקאזניץ ז"ל: כשרואה אדם שהומנים אינם כדרך הטבע, שקר צומן שרץ להיות חס, ומס צומן שרץ להיות קר, או שהקור והחום משמשים צערבוציא, שלא כדרך הטבע,

יהיה ידוע לו שאין זה מקרה, רק לא יצותו, היינו מחמת שאין שומרים את השבת כראוי, וכעונש לזה גם הטבע משנה את תפקידו. (ליקוטי יהושע)

ובמוראכם וזותכם יהי על כל זוית השערה (ט, ב).

פעם אחת נסע רבינו הקדוש רבי אורי מסטרעליסק ז"ע עם אחדים מחסידיו דרך יער, ובאמוצע הדרך עמדו הסוסים ולא חפצו ללכת הלאה, הלך הבעל עגלה לראות מה כופח את הסוסים, וראה דוב עומד וחפץ לדלג על הסוסים. התחיל הבעל עגלה ליצעוק, אמר לו רבינו מסטרעליסק להבעל עגלה: אל תתיירא, והלך נוהעגלה עד סמוך לדוב והגביה מעט כובעו כעל כוץ, ומיד ברח הדוב,

אמר רבינו הקדוש להאנשים שהיו אצלו אל תאמרו שזהו כוופת, אינו כן, כי כתוב ומוראכם וזותכם יהיה על כל חית השדה, אם האדם אינו נוקלקל צלם אלקים שעליו, אין לו לירא נושום חיה, וזהו שאמרו בנשגה (אבות ג, י) כל שרוע הבריות נוחה הינונו, בריות רציה לומר כל בעלי חיים אף חיות בנושמוע, אם הם נוחים הינונו ואינם אויבים לו, סימן היא שגם רוח הכווקם נוחה הינונו.

(אמרי קדוש סטרעליסק, דף קס"א)

ויזול גזו איש ארמוה ויטע כרם (ט, ב).

מדרש נתחלל ונעשה חולין. למה ויטע כרם. לא היה לו ליטע דבר של תקנת כו' אלא ויטע כרם. אר"ח ז"ל צו ציוס נטע צו ציוס שמה צו ציוס נתצוה.

ונקדים עוד ממאמרם ז"ל (מדרש בראשית) ויצרך אלהים את יום השביעי. כתיב ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף ענב עמה. ברכת ה' היא תעשיר. זה יום השבת. ולא יוסף ענב עמה. זה האבל. ויתבאר הענין:

משל אחד היה צדק פגע בצדיק אחד אשר ידע צו את אשר מצרך יצרך. אמר לו רבי צרכני אמר לו יהי רצון שהעסק הראשון שתחיל לעסוק בצואך לצינתך יהי מצורך ומולת. מה עשה זה גמר אמר בלצו אלך לצינתי ואקח ררור כספי למנומת וזהם תחול הצרכה שצרכני הרצ. והי כצואו לצינתו אמר לאשתו מהרי ותני לי ררור הכסף. והיא לאשר לא ידעה מה צרצונו נחשצ צעינייה למשתגע ולא נתנה לו. ויגער זה התחילה לקללו ויוסף למררה. עד כי הריצ שצעיניהם גדלה והנליתה וירצ המדון ויענש למאד ובעצור כי הוא היה העסק הראשון בצואו לצינתו:

הנמשל כי הלל ידענו שכל שפעת ימי החול וצרכתם מושפע וצא מצרכת יום השבת כי הוא מצובע הצרכות וכמצואר בצפר הזהר כל צרכאן דלעילא ותחא ציומא דשביעא תליין כו'. בגין דיצרך פתורא כל שית יומין כו'. והוא כי כל המעשים שהאדם עוסק בהם שצבת מושפע בהם הצרכה ועל ידי כך יהיו מצורכים גם צימי החול. וזהו חמדת ימים אותו קראת, כלומר כל הימים חומדים ומשתוקקים אליו. כי ממנו יצורכו.

וזהו ויצרך אלהים את יום השביעי כו'. כלומר חלק לו מקור הצרכה ומעין השפע אשר ממנו יניקו ששת הימים. ועל כן החוב עלינו עם צני ישראל שיהיה יום השבת כלול בכל הטוב לשמים צירחת ה' כל היום. ולענגו בצרכילה ושמהיה. ועל ידי כך יושפע בהם ברכת ה' בכל ימי החול. וזהו שהציאו ז"ל, ברכת ה' היא תעשיר, זה השבת. כלומר השבת היא מקור הצרכה לכל המעשים. ולכן יזהר האדם שלא יוסף ענב עמה זה האבל, כי צאת יהיה גורם לעורר ח"ו דרך ענב על כל ימי השבוע.

והן על דרך זה היה גם כן ענין מטע נת. כי אחר המצול הי' מגצורת מדת הרחמים והחסד מאת השם יתברך על העולם לצנותו כמקדם ולכונונו על מלואו כמו שנאמר לא אוסיף לקלל עוד את האדמה כו'. ולכן היה הדין נותן כי העסק הראשון שיתחיל האדם לעסוק צו מה שהוא מתיקוני העולם יהיה מצורך ומולת בהפלגה רבה ועלומה.

ונח לא עשה כן. וירא ראשית לו לנטוע כרם ועסק צמטע תחלה וצאת הצרכה בעסק זה כמאמר רז"ל צו ציוס נטע צו ציוס שמה צו ציוס נתצוה.

וזהו מה שאמר המדרש ויחל נח כו'. נתחלל ונעשה חולין גם רז"ל הניחו מלת ויחל על פשוטה שהוראתה התחיל נח אך אמרו נתחלל ונעשה חולין כלומר על ידי שהתחיל צמטע בראשית עסקיו נעשה חולין. וזהו שאמרו למה ויטע כרם לא היה לו ליטע דבר אחר של תקנה כו'.

(משלי יעקב)

הן עם אוזר ויפנה אוזר וגו', ועתה לא יבצר וגו' (יא ו).

צוה"ק (ע"ו): למד קל וחומר, כשמתאספין יחד לטוב לחפש ענה לעצות הש"ת, כל שכן שלא יצטר מהם כו' ע"ש. ולשון הפסוק משמע שקאי על ישראל שהם נקראים עם אחד, ושפה אחת בלשון הקודש המיוחד לנו, ומצטיח ה' כי אם יתחברו יחד, וזה החלט לעשות כו', שזה יהיה התחלת עשייתם שיהיו באגודה אחת, לא יצטר מהם כו', וכמו שאיתא (אבות פ"ד מ"א) כל כנסיה שהיא לשם שמים קופה להתקיים.

וזהו שכתוב (דברים ל"ג, ז) שאל אביך ויגדך וגו' בהפרידו וגו', שנדע שהכל היה עבור ישראל וללמוד הקל וחומר הזה.

(ליקוטי הר"מ)

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים וגו' ויאמר ה' הן עם אחד וישפה אחת לכולם וכו' ונבילה שם שפתם וגו' (יא, א-ו)

פי' רש"י שפה אחת לשון הקודש משמע שלא ידעו רק לשון הקודש ואח"כ כשנתבלבל לשונם למדו כל אחד לשון מיוחד, בשם הרצ ז"ל דקשה וכי עבד קודשא צריך הוא ניסא למגנא שיעשה נס כזה ללמד לכל אחד לשון מיוחד, גם ציוסף מנינו שלימדו גבריאל שבעים לשון ולא יכול לקבל עד שהוסיף לו ה' בשמו עדות ציהוסף וכאן קבלו צנקה, גם קשה דלעיל כתוב בפירוש ללשונם בארצותם.

גם קשה הכפל שפה אחת ודברים אחדים, אך הענין שהיו מתחילה לכל אחד ג"כ לשון מיוחדת וזה דברים אחדים אך לשון הקודש ידעו כולם וצו היו מדברים זה עם זה והש"ת לקח מהם רק לשון הקודש וממילא נשאר כולם בלשון מיוחדת, וסיים רבי יעקב שמעון בן הרב שזה לשון ונבלה שם שפתם דהיינו לשון הקודש ולא ישאר רק דברים אחדים וכו' והבין.

(אמרי פינחס)

כי בוי גזו כלי (הפטרות גזו ישעיה נד, טו).

נראה לכך נקרא מי נת, כי יכול להיות אם לא היה נח הצדיק לקיים העולם בצדקתו, לא היה קצ"ה מציא מצול לעולם, למען בל יצוטל עולמו. (יקר מפו)

(ליקוטי עטרת צבי)

הרה"ק ר' זאב וואלף קיצעס זי"ע י"ב מרחשון (תקמ"ט)

רבינו הרה"ק רבי זאב וואלף בן רבי אברהם (קיצעס) זי"ע א, קדוש עליון וגאון אדיר שכל רז לא אניס ליה, ידיו רב לו בכל מקצועות התורה, נודע בבקיאותו גם בחכמת התכונה, תחילה כיהן כרב בעיירה קטנה הסמוכה למעזיבז, ואח"כ התיישב (שוב) במעזיבז.

כאשר התיישב הבעש"ט הק' במעזיבז בשנת ת"ק כבר גרו בתוכה תרי ריעין קדישין הלא המה הרה"ק רבי דוד פורקעס, ומחותנו הרה"ק רבי וואלף קיצעס זי"ע, שהיו מראשי החסידים בעיר וי"א שאף כיהן כדומ"ץ במעזיבז, ולפי המסופר היו הם בראשית ימי התיישבות הבעש"ט במעזיבז ממתנגדיו, בין הדברים הפריע להם כפי שהתבאר בשבחי הבעש"ט (אות ק"פ) שהיה חותם את שמו הק' "בעל שם טוב", וכפי שכי' הגה"ק ממונקאטש זי"ע (בדברי תורה, ד', אות פ"ט) שהטענה היה שהוא יהורא, ויש המביאים שהתנגדו מחמת שבתואר זו היו קוראים לאלו שהשתמשו בסגולות ושמות וכדומה.

ומחמת מעשה שהי' (שמובא להלן בגליונינו) שהכירו בגדלות הבעש"ט שהוא איש גדול וקדוש שנהירין ליה שבילי דרקייעא ואומר תורה בגן עדן העליון, התקרבו אצלו והיו מתלמידיו המקורבים.

ורבינו אף שהי' מבוגר בהרבה מהבעש"ט הק', (בעת פטירת הבעש"ט בשנת תק"כ, הי' רבינו לערך בין שמונים לתשעים) התקשר ונתדבק עד כדי כך שלא זוה ידו מתחת ידי רבו אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע א, וזכה להיות מקורב ביותר אליו, ואף התגורר בביתו, ובחר בו להיות הבעל-תוקע. ואף נלוה אליו במסעותיו. ואף זכה להיטמן סמוך לרבו הבעש"ט הק'.

הבעש"ט אמר פעם לרבי וואלף קוצייעש: אין ביני לבינך אלא כחוט השערה, אך החוט השערה הזה לא תוכל לעברו לעולם.

(אור התורה לבעל צמח צדק, שיר השירים עמ' תרס"ט).

בספר "מאה שערים" (אמרי קודש אות מ"ח) מביא שרבי וואלף החמיר על עצמו לא לאכול בשר שלא הוכשר בנוכחותו, אפילו לא מרבו הבעש"ט, (ותמה שם דלכאורה הוה כמהרהר אחר רבו, עיי' ביאורו ע"ד החסידות).

הרביקות ברבו הבעש"ט הק'

דביקותו העצומה ברבו נבעה מהערצתו המיוחדת במינה. וכך מעיד בעל "סדר הדורות החדש" בתחילת ספרו זה "ואני שמעתי מאחד ששמע מאביו, שסיפר לו זקן אחד שהיה בחברת הרב הקדוש מו"ה וואלף קיצעס ז"ל תלמיד הבעש"ט ז"ל שהיה במסיבה אחת, אז אמר הרב מו"ה וואלף בזו הלשון: כל אלה הדברים שנזכרו ממרן האר"י ז"ל, שהיה יודע בשיחות העופות ודקלים ואילנות ועשבים, ושלחובי פחמים ושיחת המלאכים, והיה מדבר ברוחות מהלגולים, ובנשמות בני אדם כפי שורש נשמתו וכו', כולם היו במורי הק' הבעש"ט ז"ל, והוא דבר קטן מאד למה שראיתי עין בעין, ועיני ראו ולא זר נפלאותיו העצומים אשר רבו למעלה מחמת גודל קדושתו ועוצם חסידותו ופרישותו, שהיה מלא חסידות וענוה יתירה ויראת שמים ואהבתו יתברך, וכל המדות שמנו חז"ל אשר הביאו אותו לרוח הקודש".

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר (מסקווירא) שליט"א ששמע מאביו כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק (מסקווירא) זצוקללה"ה. כשנסתלק הבעש"ט הק' נבג"מ עלה תלמידו הרה"ק הר' וואלף קיצעס זצוקללה"ה על הר גדול וצווח בקול: התדעו מי הי' הבעש"ט, אילו הי' בדור הגאונים הי' גאון בדור האמוראים הי' אמורא בדור התנאים הי' תנא עד בדור האבות הי' אחד מהם והיו אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק אלקי יעקב אלקי ישראל. (באהלי יעקב, סקווירא)

יד מיניו של רבו

סיפר הרה"ק רבי גדליהו מליניץ זי"ע בעל "תשואות חן", כי כאשר הושיב הבעש"ט את הרה"ק רבי יחיאל מיכל (מרגליות) זי"ע (אבד"ק קאוולי והוראדנא) על כסא הרבנות של קהילת הורודנא,

דרש הרב שנתמנה את דרשת הכתרתו בשבת, והיה בבית הכנסת פלפול גדול בין הלומדים בעת הדרשה, בייחוד הרעיש אחד מגדולי הלומדים שהיה נקרא ר' מיכל דיין, ומפורסם ביותר כחריף, והלה לא נתן מנוחה להרב החדש בקושיותיו, עד שהבטיח לו כי בסעודה השלישית יתרוץ את כל הקושיות. הסעודה השלישית נערכה בבית גדול שהיה מיוחד לכך, כי מנהג העיר היה בהכתרת רב חדש לערוך סעודה שלישית בשביל כל התושבים, וכן הושיבו את נכבדי העיר במקום מכובד, כל אחד בהתאם לחשיבותו, אותו דיין ר' מיכל ישב ליד הרב, ואילו רבי זאב קיצעס שנלוה אף הוא לרבו ישב בקצה השולחן. הבעש"ט גער בו על בריחתו מן הכבוד באמרו לו: אני שונא ענוותן, עלה למעלה ושב ליד. שוב חזר ונשנה הויכוח בין הרב ור' מיכל, בשעה שהרב חזר על דרשתו,

אך כעת התערב רבי זאב והתחיל לפלפל עם אותו חריף עד שניצח אותו, אך ר' מיכל זה לא רצה להודות על האמת, וניסה להתעקש למרות שרבי זאב הוכיח לו שטעה, אז פנה הבעש"ט עצמו אליו וביקשו שלא יבלבל את שולחנו, ואז נשתתק.

כעבור השבת נסע הבעש"ט עם הרב יחד עם רבי זאב לברית שהתקיים בכפר סמוך, כאשר ראה זאת אותו ר' מיכל, נדחק אף הוא לשבת עמהם, והסכימו שיצטרף אליהם, באמצע הדרך ביקש להראות את כחו בידיעת חכמת התכונה, אך להפתעתו התערב רבי זאב והוכיח לו כי ידיו רב לו אף בחכמה זו, הלה הביע את תמיהתו הרבה הכיצד יודע חסיד דברים אלו של חכמת התכונה.

כאשר ביקש הבעש"ט לשוב לעירו מעזיבז, התיירא שמא ימשיך למדן זה לקפח את הרב ועשה מה שעשה עד שהלה שכח תלמודו לגמרי, והנה מנהגו היה לקום בחצות ללמוד גמרא ופוסקים, אך באותו הלילה בפתחו את הגמרא לא הבין מאומה, תחילה תלה את זה בעייפותו, והלך לנוח עד הבוקר, אך כשלקח אחרי התפלה את הספר ושוב לא הבין מה שכתוב, הבין שהבעש"ט הענישו על שרצה לפגוע ברב, החליט ללכת אל הבעש"ט לבקש ממנו כי יחזיר לו את תורתו, כאשר הוכיחו הבעש"ט בדברי תוכחה באמרו לו: וכי בשביל קינטור וניצוח לומדים תורה, הודה לדבריו ומאז הפך להיות צדיק גמור. (שבחי הבעש"ט)

ניצב לימין רבו כנגד המתנגדים

רבו הבעש"ט הק' זי"ע א שלח אותו פעם לבראדי, ולא אמר לו את מטרת השליחות והנסיעה, אמנם נתגלה להבעש"ט ברוח קדוש, כי נערכה אסיפה בבראדי ובה השתתפו גדולי הרבנים שהתנגדו עליו ולאחר שדנו על כך שעשה מנהגים חדשים, וכאילו הם בניגוד להלכה החליטו לנדות אותו ואת הנלוים אליו, אלא שרצו שרבה של לבוב הגאון האדיר רבי חיים רפפורט זצוק"ל יסכים עמם, כהיות בראדי נתונה לסמכותו, ושלחו אליו שיבוא לבראדי ואז יעשו מה שהחליטו. כאמור נשלח אז רבי זאב קיצעס לבראדי, ובדרכו נפגש בכפר אחד עם הגאון רבי חיים רפפורט, ולנו שניהם באותה אכסניא, רבי זאב לא גילה מי הוא, ושכב לישון ליד תנור בית החורף, בשעת חצות הלך רבה של לבוב לישון, ואז כבר קם רבי זאב והחל לומר תיקון חצות בהתעוררות גדולה, מובן מאליו שרבה של לבוב כבר לא הלך לישון אלא התעניין במהותו של רבי זאב, וכאשר דיבר עמו בדברי תורה הכיר בו שהוא מופלג בתורה וביראה מאד, ושאל אותו להיכן הוא נוסע, ענה לו שמטרתו היא להיות בבראדי, ובבקר נסעו לשם שניהם.

בהגיעם לבראדי נפרדו השנים, ובעוד שרבי זאב המשיך להסתיר עצמו, הרי רבה של לבוב זכה לקבלת פנים מפוארת, ואף הכינו לכבודו סעודה גדולה, ובאותו מקום התכנסו כל גדולי הרבנים ולאחר שהכינו כתב בו פירוט את טענותיהם נגד הבעש"ט וכן את החלטתם לנדות אותו, מסרו את הכתב להרב מלבוב שיצטרף אליהם להחלטתם, רבה של לבוב נבהל מאד, וענה להם כי לעשות מעשה כעין זה צריכים לצרף הרבה תלמידי חכמים, והיות ובדרך נסיעתו לכאן נפגש עם תלמיד חכם גדול בתורה וביראה שלן עמו באותה אכסניא ואמר לו שהוא נוסע לבראדי, על כן הוא מציע שיחפשו אותו ויביאוהו לכאן על מנת לשמוע גם את חוות דעתו בענין הזה.

האריז"ל (ועוד הרבה פעמים בספרי הכהן הגדול מפולנאה ז"ע), וב"נחמד ונעים" דרוש לר"ה קמא. וראה עוד זוה"ק ח"ג קצה, א, ושם ח"א קסה, ב, ועוד. ובגמ' ברכות (לב, ב) וברש"י ותוס' שם, וב"מ (נט, א) וברש"י שם.

ובנ"א: סיפר הרה"ק רבי משה מקאברין ז"ל: הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעט ז"ל היה בעל תוקע אצל הבעש"ט הק' ז"ל, ופ"א הכין לו נייר אחד שרשם עליו כל כוונת התקיעות והניח הנייר בתוך הסינור, ולא ידע מזה שום אדם.

קודם התקיעות כשיצא לחוץ נטל הבעש"ט את הנייר, ומיד כשנכנס ציפה עליו לתקוע. ר' זאב חיפש את הדף ולא מצא, ונשבר לבו בקרבו איך יתקע, כמו ההולך למלחמה בלי כלי זיין. אך לא היתה לו שום עצה ותקע בפשטות בלי כוונות.

אחרי התפילה אמר לו הבעש"ט: "אבער היינט האט איהר גוט גימאכט מיט אייערע תקיעות" והסביר לו שבכל פעם סומך על הכוונות, וענין הכוונות הוא כמו מפתחות אל ההיכלות שפעם מצליחים לפתוח בהם ופעם לא, אבל לב נשבר הוא כמו גרון שיכול לשבל כל החומות והמחיצות.

(כתבי רמ"מ אות תקפ"א)

הפיל פחדו ויראתו על מתנגדיו

רבינו היה נעים זמירות ישראל בתפלתו, לפיכך נתבקש על ידי בית מדרש אחר במעזיבוז לעבור אצלם לפני התיבה בראש השנה, לאחר הפצרות רבות נענה להם, באותו בית מדרש היו גם משוררים שסייעו בידו, אמנם שליח הציבור הקבוע שאת מקומו מילא רבי זאב היתה לו טינה בלבו על כך שנדחה, ולכן הורה למשוררים שיעשו הכל בכדי לבלבל את בעל התפלה בניגוניו, וכששמעו לו הרגיש בכך רבינו זאב, ולא שת לבו אליהם, אלא התפלל כדרכו באופן שלא נזקק לסייעים.

אמנם בחזרת הש"ץ כשהגיע לתפלת: ובכך תן פחדך, נפל עליהם פחד איום, עד כדי כך שנפלו על הארץ, ומרוב פחד נפלו כל שיניהם מפייהם.

(קהל חסידים החדש אות ל"ד)

וראה: משנת חסידים לידידי רמ"מ ויזניצר עמ' שדמ הסבר על סיבת הפחד בתיבת פחדך, ועיין פרי עץ חיים שער תפלת ראש השנה פרק ד.

ראש וראשון למקורבי רבו

רבינו זאב היה מראשי המקורבים לרבו, עד כדי כך שבכל פעם שחששו לבריאותו של הבעש"ט, היו פונים אליו, כך היה בתפלת יום הכפורים, בו הרעיש הבעש"ט עולמות, נקרא אליו רבי זאב, משום שאחרים היו יראים לגשת, והוא הרגיע את כל הסובבים והזהירם שלא יגעו בו ולא יפריעו לו.

ברם לפעמים אירע דבר שהיה יוצא מן הכלל, וכך סיפר הרה"צ רבי אברהם אב"ד דוביסאר זצוק"ל, הנה מנהגו של הבעש"ט היה ביום שאומרים בו הלל, עבר הוא עצמו לפני התיבה באמירת ההלל, פעם ביום שאמרו בו הלל, הרגישו בחזרת הש"ץ של שחרית, שאז עבר תמיד אחר לפני התיבה, שהחל הבעש"ט לרעוד "והיה רועד והולך כדרכו לרעוד בתפלתו", ומי שראה אותו בשעת התפלה ראה את הפחד והרעדה שלו, רבי אברהם שהיה אז הש"ץ של תפלת שחרית סיים כבר את חזרת הש"ץ, ואילו הבעש"ט שהיה צריך לגשת לאמירת הלל, ניצב על מקומו, וכולו רועד ללא הרף, רבי זאב התקרב אליו והציץ בפניו הקדושים שהיו בוערים כלפידים ואילו העינים היו בולטים ועמדו ללא כל תנועה, כאילו היה גוסס ר"ל, רמז רבי זאב לרבי אברהם ושניהם החזיקו בו, כל אחד ביד אחת והוליקוהו אל התיבה, וכשהגיע לשם המשיך עדיין לרעוד כמה זמן ופתח באמירת הלל, כשהוא ממשיך לרעוד, וגם כשסיים את ההלל ואמר קדיש לא נח מלרעוד, והציבור נאלץ להמתין לקריאת התורה זמן רב עד שפסק מלרעוד. (שבחי הבעש"ט)

כוונת האכילה שכיון משה רבינו ע"ה

כאמור היה רבינו זה שקבע אודות שמירת בריאותו של רבו, אירע פעם כאשר הסב הבעש"ט בסעודת פדיון הבן, וכאשר בסוף הסעודה אכל פרוסת לחם, נשתנתה צורתו ופניו האדימו עד שהמסוכים חששו לחייו, אך כשהסתכל רבי זאב עליו הרגיע אותם ואמר להם שיניחו לו, כך נמשך הענין עד בוש, ומעצמו חזר לאיתנו, כשנשאל הבעש"ט על מה שאירע, היתה תשובתו כי כיוון באכילתו את כוונת האכילה, והשיג

אחרי חיפושים רבים מצאו את רבינו והביאוהו אל האסיפה, כשהראו לו את הכתב וסיפרו לפניו את כל הטענות ומה שהחליטו בנידון זה, פתח רבינו זאב בצעקה גדולה ובחרדה רבה, הייתכן לעשות כן למורי ורבי הקדוש ותלמידיו, והרעים בקולי קולות על כל הנאספים והוכיח להם בראיות חותכות כי שקר ענו באיש אלקים קדוש, וחלילה לו לעשות מה שהם העלילו עליו, כאילו הנהגתו אינה על פי השולחן ערוך, עד שנפלה עליהם חרדה, נענה הרב מלכוב ואמר: אם יש להבעש"ט תלמידים כאלה כמו רבי זאב, חלילה לנו לעשות מה שרציתם ונתפזרו כולם מבלי לבצע את ההחלטה הנוראה.

מובן מאליו כי רבי זאב חזר למעזיבוז בשמחה רבה, כי עלה בידו לעמוד לימין רבו ולהצילו מעלילות ושקרים, ואז הבין על מה נשלח לבראדי בשליחות זאת על ידי רבו הקדוש. (קהל חסידים החדש אות ל')

ומן הענין לציין כאן כי רבינו נמנה בין החותמים על נוסח קבלת יו"ט על הנס שהופר עצת הרשעים לשרוף את הש"ס ר"ל.

(מדרש ריב"ש טוב, כד, ב אות יא)

כמו כן בכתב "ביטול החרם" - שהיתה בשקלאוב, אשר בראשה חתום רבינו הבעש"ט הק' זיע"א, נמצא בין החותמים רבינו זאב וואלף, וכן הרה"ק רבי יצחק מדרוהביטש, רבי לייב פוסטינר, רבי מנחם מנדל מבאר, רבי דוד פורקעס רבי דוד ממיקולייב, רבי דוד לייקעס, זכ"ע.

(שם לט, ב, אות כג)

רבו הבעש"ט הק' זיע"א הוכיחו פעם על זה שהולך הוא בלי משרת באמרו משאחז"ל "ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער" ולמה לך לעמול ולטרוח הכל, כי ראוי עתה לך.

(תפארת שמואל מירופול, וראה שם גופא דעובדא, ועוד שם כי הבעש"ט העיד

שרבינו נולד במזל שתהא לו פרנסה בריח וגם אנשים שישרתוהו)

לב נשבר פותח אפילו שערים נעולים

הרה"ק רבינו זאב היה מאד חשוב בעיני רבו, ולפיכך כיבדו להיות הבעל-תוקע שלו, לאחר שקיבל מהבעש"ט את סוד כוונת התקיעות, רשם אותן על גליון נייר, בכדי שיוכל להסתכל בו בשעת התקיעות, אך כשהגיע זמן תקיעת שופר לא מצא את הגליון בו היו הכוונות, לבו של רבי זאב נשבר בקרבו, מאחר שאיבד את גליון הכוונות, וכך תקע מתוך שברון לב, על כך שלא עלה בידו לזכור את הכוונות.

אחרי התפלה שיבח הבעש"ט את תקיעותיו, באמרו לו כי היום עלו התקיעות כראוי, והוסיף: דע לך כי בהיכל המלך יש חדרים רבים, ולכל חדר מותאם מפתח המיועד לאותו חדר, אמנם קיים דבר מיוחד המתאים לכל החדרים והוא הגרון בו ניתן לבקוע את כל הדלתות הסגורות, והסביר כי הכוונות הן המפתחות לשערים למעלה, אלא שלכל שער יש רק מפתח אחד והיא הכוונה המתאימה לשער זה, מה שאין כן לב נשבר שהוא בכחינת גרון המתאים לכל השערים, ואם כשמכונים הרי לא תמיד מצליחים למצוא את הכוונה המתאימה כדוגמת המפתח המיוחד לכל חדר, הרי היום תקעת מתוך לב נשבר שהוא כגרון הפותח את כל השערים.⁸

א. וראה "אש דת" למור שר התורה מאוזרוב ז"ע חלק יא עמ' רסב המציין מקור בחז"ל לדברי הבעש"ט והוא מה שאמרו בזה"ק (ח"ב קו, א) דלית מלה בעלמא, ולית מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא. כלומר, אין דבר בעולם ואין מפתח בעולם שהשב בתשובה אינו שובר את הפתח הנעול, והרי תשובה היא הכנעה, עיין "חובת הלבבות" תחילת שער התשובה, ומוכח שלב נשבר בכוחו לפרוץ את כל השערים. וראה "כתר שם טוב" סימן רמ"ג בשם הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע שזה עיקר המפתח היינו לשבור הלב היטב בהכנעה, וכו'. ושם עוד (ח"ב יג, ב) דרשת התעוררות לתקיעת שופר מהבעש"ט הק'. ועוד "באר הגנוז לצדיקים" עה"פ אם במחלת בשם המגיד ז"ע. ועי' "ליקוטי אמרים" להרה"ק רבי מנחם מנדל מויטעפסק ז"ע (לא, א ד"ה משל). וראה עוד "תורי זהב" מאמרים לר"ה "בשם הותיק מ"מ דק"ק מ"ה דוד יש שפותחין המנעול במפתח... משא"כ דורות האחרונים שאין כח הכוונות בדינו, צריכים אנו לשבור כל המנעולים בלי מפתחות רק בשבירת לבנו הרע". וראה "היכל ברכה" (כי תצא קטב, ב) דבריו האחרונים של רבינו הבעש"ט הק' זיע"א לפני הסתלקותו, ובאופן אחר "כתם אופיר" (ב, טז).

וראה עוד "דגל מחנה אפרים" פרשת שמיני בשם הבעש"ט הק', ושם דרוש לשבת תשובה עה"פ מ"אין" - יבוא עזרי, וכע"ז "תולדות יעקב יוסף" (פרשת שמיני) בשם

אז את כונת משה רבינו ע"ה שכיון לראשונה בבית יתרו כאשר נקרא לשם (שמות ב, כ: קראו לו ויאכל לחם) ובשעה שייחד אותו ייחוד בא לפניו משה רבינו ע"ה, והיה מה שהיה. (שבחי הבעש"ט)

צמאנו לחקור אחר סתרי רבו

סופרו של הבעש"ט הרה"ק רבי צבי סופר זי"ע, עליו העיד הרה"ק בעל "מאור עינים" מטשרנוביל זי"ע כי בשעה שהיה כותב פרשיות של תפילין הוא רואה מסוף העולם ועד סופו, זכה לקבל מפי הבעש"ט את סוד כוונות כתיבת האותיות, יום אחד קרא לו רבו, ואמר כי ברצונו להראות לו את ה"תפילין דמאריה עלמא".

לקחו עמו והתבודד ביער אחד, רבינו זאב וולף עקב אחריהם והסתתר שם, לפתע שמע כיצד אומר הבעש"ט את הפסוק (ירמיה יז, ג): מקוה ישראל ה' וגו', בקול גדול, מיד נראה לעיניו מקוה מים, וכפי הנראה טבלו בו הבעש"ט ורבי צבי, באותו רגע הרגיש הבעש"ט שנמצא כאן ילוד אשה, חיפשו ומצאו את רבי זאב כשהוא מסתתר שם, הקפיד עליו הבעש"ט ואמר לו: מה לך פה, אין זה עסקך והוכרח לעזוב את היער, כך שההמשך אינו ידוע מה שהיה שם. (אמרי פנחס אות עד)

רבינו כאחד מראשי המקורבים לרבו הבעש"ט הק' זי"ע היה זה שהיה נכנס בקודש פנימה במוצאי שב"ק להבין פשר דברים ורמזים סתומים שראו אצל רבם, ורבו אשר חיבבו היה משיב לו מענה ומבהיר לו הדברים, בין יתר הדברים הוא העובדא המפורסמת אודות לידת הרה"ק המגיד מקוויניץ זי"ע אשר החברייא קדישא ראו את רבם בשמחה מיוחדת לאחר קידוש, ואכן במוצאי שב"ק כשרבינו נכנס לשאל על כך ענה הבעש"ט שיראה להם מה גרם לשמחה זו, ונסע אתם לרבי שבתי כורץ ספרים וכו' כידוע. (וראה "עדת צדיקים" לבוב, תקכה)

תפלת התלמיד שהצילה את חיי רבו הבעש"ט הק'

זקן מופלג שהכיר את הבעש"ט הקדוש סיפר להרה"ק רבי אריה לייב "הסבא משפולא" זי"ע, אודות יום הכפורים שהיה אצל הבעש"ט, מעשה שהיה כך היה, אחר תפילת שחרית נגש רבינו הבעש"ט לתלמידו הרה"ק רבינו זאב קיצעס ולחש לו באזנו מה שהוא, במשך כל היום הקדוש היו השמים זכים והשמש האירה במלוא אורה, בעת תפלת נעילה נתקדרו השמים בעבים, וכשסיימו תפלת ערבית היו השמים מעוננים ולא ניתן היה לקדש את הלבנה, הבעש"ט הברדיל על הכוס ואף טעם מאומה, וכך עשו תלמידיו הקדושים, למרות הצער על כך שלא יכלו לקדש את הלבנה, רקדו התלמידים. עם רבם כדרכם בקודש במוצאי יום הכפורים.

אחד התלמידים הרגיש לפתע כי משום מה נעדר מהריקודים רבינו זאב, וכששאל אותם על כך, רמז לו הבעש"ט שיעשה עצמו כאילו שלא הרגיש בחסרונו, כעבור זמן מה התפזרו התלמידים ושבו לביתם, והיו שהלכו לנוח לאחר עבודתם והתענית ביום הקדוש.

עברו כמה שעות ואז הגיע רבינו זאב לבית רבו, ודפק על חלונו כשהוא קורא: רבי השמים מאירים, כי הלבנה זורחת ומאירה לאחר שהעבים נתפזרו וניתן לקדש את הלבנה, מיד יצא הבעש"ט ותלמידיו לקדש את הלבנה בשמחה רבה ועצומה.

לאחר קידוש הלבנה רקד הבעש"ט עם תלמידו רבי זאב, וכל התלמידים רקדו עמם, התמיהה היתה גדולה על מה שהתרחש והכל ציפו לשמוע מרבם את פשר המאורע, כידוע שמנהגו היה בכל מוצאי יום הכפורים לספר לתלמידיו, מה שנעשה ביום קדוש זה בעולמות העליונים, ואכן גילה להם כי בשעת תפלת שחרית הודיעו לו מהשמים כי יש עליו קיטרוג גדול למעלה, ולכן עליו להסתלק מהעולם בקרוב, ונתנו לו סימן לכך כי בשעת תפלת נעילה יתקדרו השמים בעבים, ולא יוכלו לקדש את הלבנה. וזה שלחש אחר תפלת שחרית לתלמידו רבי זאב באזניו, ואכן רבי זאב שמע זאת התאמץ בתפלתו עד שביטל את הגזירה והציל את הבעש"ט ממות, ואז נתפזרו העננים וזרחה הלבנה.

כששמע הסבא משפולא את סיפורו של הזקן נענה ואמר: ניכר מהמעשה כי היא אמיתית שהרי האמת עד לעצמה וניתן להכיר אמיתותה. (מעשיות ומאמרים יקרים דף י')

זכה להנות לצדיק יסוד עולם, ולתת חיות לרבו הבעש"ט הק'

פעם אמר רבינו הבעש"ט הק' זי"ע לחברייא כי בימים הקרובים יופיע כאן צדיק יסוד עולם, ומי שיהנהו, יהיה לו עוה"ב. וחקר אחריו רבינו זאב כל השבוע בבתי אכסניות ובבתי הקדש, ולא מצא, ובערב שבת במרחץ היה רבינו זאב עושה לו ביטיל [קערה] של חמין כדי שיוכל לחזור אחר הנ"ל, ובתוך כך ראה עני אחד שנכנס למרחץ, ועמד אצל האבנים ונאנח אנחה גדולה עד שנתפקקו כל עצמותיו, והבין שזה ה"צדיק יסוד עולם". שנתכוין רבו הבעש"ט הק' ואח"כ בא הבלן ורחף אותו העני מהאבנים וגער עליו כאחד הריקים. ויצא רבינו זאב ונתן להעני בעזעמיל [מטאטא קטן לרחיצה] וחמין, ואח"כ אמר לו: תהיה אורח שלי על שבת,

ונתן לו רבינו זאב הכתונת שלו, והמכנסיים וכל בגדי החול שלו, ולא רצה העני לקבל, ואמר לו רבינו זאב: תדעו שאני בעל הבית חשוב, ואינו יפה לי שתתאכסנו אצלי בבגדים קרועים, ושמע אליו וקיבל ממנו. וכל השבת לא ראה שום דבר ממנו, ואחר שבת ראה רבינו זאב שפושט את בגדיו. ושאלו על כך, ואמר העני: כי אני רוצה לנסוע, ואמר לו רבינו זאב כי נותן הוא לו זאת במתנה, ולא רצה לקבל עד שהפציר בו ואמר לו הלא אין אני יכול לילך בבגדים הנ"ל אחריכם על כן תקבלו זאת ואכן קיבלם. ואח"כ הלך רבינו לקבץ נדבה בשבילו, וקיבץ כמדומה ערך עשרה רובל. ובא לביתו ולא מצא אותו, ונעלם מעין וחקר אחריו ומצא אותו מחוץ לעיר, ונתן לו המעות הנ"ל ולא רצה לקבלם עד שהפציר בו ואמר: כך הוא מנהגי ליתן לאורח נדבה הגונה, וקיבל.

ואח"כ אמר הבעש"ט הק' לרבינו זאב החייתני! כי העני הנ"ל הוא צדיק יסוד עולם באיתכסאי, ואני באיתגליא, ודחק לו מאד, ומחמת הדחקות קיבל לילך לעולמו, והוכרחתי ג"כ להסתלק ומחמת שהחיית אותו בהנ"ל החייתני ג"כ. אמרי פנחס השלם - שער הסיפורים, ומסיים שם "הבעש"ט בעצמו לא היה יכול לעשות דבר זה להחיותו, וגם לומר בפירוש לאיש לעשות, כי מן השמים לא הורשה לו, רק נתנו לו רשות לומר ברמז כנ"ל.)

רבינו בסוד שיח מלאכים

רבינו זאב וולף האריך ימים, ובשעה שנסתלק רבינו הבעש"ט בחג השבועות תק"כ היה כבר זקן מופלג בשנת התשעים לחייו, וסיפר הרה"ק רבי דוד צבי שלמה זי"ע, בנו של הרה"ק רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב זי"ע מה שקיבל מאביו כי בשעת הלויית הבעש"ט הלך תלמידו ונאמן ביתו רבי זאב וולף בראש כל התלמידים, בהיותו הזקן שבחבורה והיה אף יותר זקן מרבו.

כשהגיעה המטה לבית החיים ציוה להעמיד את המטה, והלך וגילה מעט את פניו הקדושים של רבו וחזר וכיסה פניו שנית, כך עשה כמה פעמים עד עת קבורתו. לאחר מכן הסביר למה גילה פני קדשו, כי מלאכים ושרפים השתוקקו להביט בפניו בהיותו בחיים, אך לא יכלו להסתכל בו בחייו מגודל קדושתו, בעת הלוייתו ראיתי שנתקבצו המלאכים כמזמוטי חתן וכלה, ורצו לפחות כעת לראות את פני קדשו, מחמת שלאחר ההסתלקות הרי יש חסרון מסויים, וכבר יכלו להסתכל בפניו, ובראותי רצונם צויתי לגלות את פני קדשו כמה פעמים, בכדי שיהיו יכולים לראותו. (כתבי רבי יוסף שריב עמ' כה אות טו)

הועד על רבינו כי בכל עש"ק לאחר טבילתו במקוה היתה נשתנה מראהו והדרת פניו הקדושים.

הרה"ק רבי ברוך ממעדיבו זי"ע במכתבו להרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בעל ה"אוהב ישראל" בדבר סיוע ועזרה לנכד רבינו, מתאר הוא את רבינו "הרב החסיד המפורסם בוצינא קדישא מו"ה זאב וואלף זל"ה ממעז'בוז נ"ע". (אגרות האוהב ישראל ג')

הרה"ק רבי יצחק מראדויל ז"ע העיד על רבינו שמע את הבת קול היוצאת מהר חורב וז"ל "אמרו ז"ל (אבות ו, ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת ומכרזת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. והשאלה נשאלת, הלא בני אדם אינם שומעים, ולכן למה זה הכל והוא לחנם ח"ו, אך זה הקול הוא כמו שאמר רש"י ז"ל על הכתוב: קול גדול ולא יסף (דברים ו, יט) "מתרגמינן ולא פסק", אך מגודל הגשמיות של בני אדם אינם שומעים. אבל יש צדיקים ששומעים בכל דור ודור והם אלו שמואסין בתאוות הזמן מאד, ומדקדקים במצוות עד אין שיעור וכו', כמו שאמרו על ר' וואלף קוצעס ממעזוביש ז"ל, שאפילו מחט היה טובל, וצדיקים כאלו בודאי שומעים זה הקול". (אור יצחק פרקת עקב עמ' קפח)

אמרות טהורות מתורתו

אמרו ז"ל (מדרש שוחר טוב פ, פ) על הכתוב (תהלים פ, ה): ותשקמו בדמעות שלישי. "בשכר שלש דמעות שהוריד עשו נשתעבדו בישראל", (ועיין בראשית רבה סז, ד) וקשה הלא הרבה דמעות שבוכים ושופכים ישראל במשך כל כך הרבה שנים, ולמה אינן מכריעין את שלש דמעותיו של עשו, ותיריך כי אותם דמעות שבוכין ישראל בגלות, הן בעצם אותן דמעות שבכה עשו, והיינו שאינם לשם שמים, אלא לצורך עצמם, כגון צרכי עולם הזה או מהשפה ולחוץ, ולפיכך אינן יכולים להכריע את דמעותיו של עשו. (פאר לישרים דף כב אות רמה)

ועיין "אור יצחק" להרה"ק רבי יצחק מראדויל ז"ע פרשת תולדות עמ' נו, שהביא זאת בשם הרבי ר' שמואל שמעלקא ז"ע מניקלשבורג כי דמעות ישראל הם מין במינו, כיון שעשיו רצה כל טוב עולם הזה ואנחנו בוכים גם כן כזה הענין, אמנם ה"אור יצחק" חולק על כך כדבריו "אמת, מין במינו אינו יכול לבטל אצל דבר איסור, אבל זה שאנחנו בוכים אינו דבר איסור, ובודאי יכול לבטל הדמעות של עשו".

השבת משכוננו של אדם

מצינו בחז"ל (ביצה טו, ב): אמר להם הקב"ה לישראל, בניי, לוו עלי וקדשו שבתך חול ואל תצטרך לבריות", ותירצו "הני מילי כשאין לו לפרוע" [ועיין מהרש"ל שם שכאן יש לו משכונות ולכן: לוו עלי], וביאר רבינו זאב קיצעס שהמשכון הוא השבת עצמו, כלומר, מאחר שהלווה לזה על סמך השבת: לוו עלי, אם כן רשאי הוא ללוות, כי יש לו את השבת בביתו, שהרי השבת היא המשכון שניתן ללוות עליו. (אמרי פנחס)

ה"דגל מחנה אפרים" מביא מה שמע מפ"ק

"זוה יש לומר שאמר יוסף (בראשית מ, ח): הלא לאלקים פתרונים. לשון רבים, היינו שהרבה עניני פתרונים יש בענין החלום להרבה בני אדם, ואפשר יש גם כן צד פתרון שנוגע גם לי,

ובפרט ששמעתי מן הרב הקדוש המנוח מו"ה זאב וואלף זלחה"ה מפה קדוש על מה שאומרים בהטבת חלום: סימן טוב ומזל טוב יהיה לנו וכו', שהיה ראוי לומר: סימן טוב יהיה לך, שעיקר הצורך הוא להטיב להחולם, ואמר הוא ז"ל שענין החלום שייך גם כן להמטיבין, שאתן שמטיבין להחולם יש להם צד נגיעה בהחלום, נמצא יש הרבה פתרונים בחלום אחד, והוא שאמר: ספרו נא לי, שאפשר שיש לי גם כן צד נגיעה בהחלום". (דגל מחנה אפרים פרשת וישב ד"ה ויאמר אליהם יוסף)

הסתלקותו

כאמור זכה רבינו זאב וואלף קיצעס לאריכות ימים מופלגת ונסתלק בי"ב מרחשון תקמ"ט בשנת המאה ועשר לחייו, ומנוחתו כבוד ליד ציון רבו הבעש"ט ז"ע"א במעז'בוז, וציונו קיים עד היום.

זכותו הגדולה תעמוד לנו ולכל ישראל להיושע תשועת עולמים מתוך נחת והרחבה וכל טוב סלה אכ"ר.

עד כאן הרוב מתוך מאמרו של הרה"ג ר' חיים שלום פרוש ז"ל, "אור יקרת"

התקרבותו למרן הבעש"ט הק'

הרה"צ מבאלחוב סיפר. כי ר' וואלף קיצעס ז"ל, היה מקודם מתנגד גדול על הבעש"ט, והיה מדבר עליו דברים לא טובים, והיה לו תלמיד לא א' שהיה הולך בגנבה אל הבעש"ט, פעם אחת נפל התלמיד הזה

למשכב ר"ל והיה חליו קשה מאוד, ויבא אליו הבעש"ט לבקרו, ויאמר התלמיד בלבן, אני אבקש את הרבי שיעשה לי טובה בעולם העליון אם ימלא חפצי אדע כי אמות ואם יברך אותי ברפואה שלימה אדע כי אחי מחולי זה, ויעש כן. ויבקש מהבעש"ט שיבטיח לו לעשות לו טובה בעולם העליון והבטיחו שיעשה לו טובה בעולם העליון.

ותיכף כשהלך הבעש"ט משם, נכנס ר' וואלף קיצעס ושאל את תלמידו, מה עשה פה אותו האיש האם הבטיח לך ג"כ עוה"ב, כי הוא מבטיח כן לכל המבקש ממנו.

ויען התלמיד אמת הדבר, שהבטיחני לעשות לי טובה בעולם העליון, ויאמר ר' וואלף האינך יודע שהנני ברוגז עליו ועל כת חסידיו, ולמה הלכת כל הזמן אליו, תדע שאני ברוגז גם עליך, והתחנן התלמיד שימחול לו, ויאמר אליו בזאת אמחול לך, אם תתן לי תקיעת כף שתבא אלי אחרי מיתנתך לספר לי מה שנעשה בדינך, ויתן לו התלמיד תקיעת כף ע"ז.

אח"כ נפטר התלמיד לחיי עוה"ב, ויעברו ג' שבועות והתלמיד לא בא לקיים את הת"כ. ויאמר ר"ז בלבן בטח לא יוכל הבעש"ט לעשות לו שום טובה.

ואחרי השלשים, ישב ר' וואלף בחדרו בבקר ולמד, פתאום נפתחה הדלת והתלמיד נכנס כמו שהיה בחיים, ויאמר הנה באתי לקיים את הת"כ שנתתי, ואספר למורי שבעת יציאת נשמתו לא הרגשתי מאומה, ולא ידעתי שהנני מת, והיה נראה לי שעומדים אצלי כלי זמרים ומנגנים בכל מיני כלי שיר עד להפליא, וכשעשו לי את הטהרה, היה נדמה לי שרוחצים וסכים את גופי בכל מיני בשמים וריחות טובים ומלבישים אותי בגדי מלכות, ונראה לי שמתאספים אצלי כל חשובי וזקני העיר ועשו לי כבוד גדול ונשאו אותי על ידיהם והיה זה בעיני לפלא גדול מדוע נותנים לי כל הכבוד הזה, אח"כ הביאו אותי אל חצר גדולה ויפה מאד, ולא היו מניחים שום איש ליכנס שמה, רק אני לבד נכנסתי שם, ראיתי שבא מלאך א' ושאל אותי האם הבאת אתך מצוות ומע"ט, ותיכף בא מלאך שני ואמר אל הראשון, האם אינך יודע שהבעש"ט פקד שלא יעשו לאיש הזה שום שאלות ויביאוהו לג"ע, תיכף הכניסו אותי לג"ע, ואז הבנתי והרגשתי שהנני מת ונפטר מן העולם.

וראיתי בג"ע צדיקים הרבה שהיו מדברים ביניהם בשמחה גדולה מאוד, אבל אני נעשיתי חרש ולא שמעתי כלום, והיה לי מזה יסורים גדולים, ובליל ש"ק בא הבעש"ט אלי וישאלני מה שלומך, ספרתי לו כל מה שעבר עלי, והיסורים שיש לי שאינני שומע כלום, רק מה שהרבי מדבר אני שומע, ויאמר אלי הבעש"ט, בא ואלמדך סוד אחד מסתרי התורה, ולמחר בזמן שאני אומר למטה קדושת כתר, תגיד אז את הסוד הזה להפמליא של מעלה. והגיד לר' וואלף את הסוד הזה, וכששמעו הפמליא של מעלה ממני את הסוד הזה שבחו ויהללו אותו מאוד, ויאמרו שזה כמה שנים שלא שמעו חידוש כזה, ושיחדש ילוד אשה סוד זה אליבא דאמת בלי שום פניה ומחשבה זרה כלל.

ובכל יום השבת שמעתי היטב וחשבתי שנתרפאתי כבר, אבל תיכף אחרי השבת נעשיתי שוב חרש כבתחלה. והיה לי מזה יסורים גדולים. ובליל שבת השני בא אלי הבעש"ט עוד הפעם, וישאלני לשלומי. וספרתי לו מצערי, וילמד אותי סוד גדול ונורא להגידו לפני הפמליא של מעלה בשעת קדושת כתר. ואנכי הגדתי לפניהם את הסוד הזה, ויאמרו שזה הסוד הוא חידוש נפלא שלא שמעו חידוש כזה הרבה מאות שנה, ובכל יום השבת שמעתי ונהניתי מאוד, והנה גם עכשיו אחרי השבת נעשיתי שוב חרש ולא שמעתי כלום, והיסורים שהיה לי אין לשער. וכשבא הבעש"ט בפעם השלישית וספרתי לו מצערי הגדול, לא אמר לי שום חידוש עוד, רק צוה אותי שלמחר אגיד להפמליא של מעלה שהבעש"ט מקפיד עליהם על שאינם מוליכים נשמה ישראלית למקום שהוכן עבורה. וכשאמרתי להם זאת, אז תיכף אחרי השבת הוליכו אותי למקומי. וכשבאתי למקומי, אמרו כל הצדיקים, אי אפשר לנשמה שהיא קשורה עוד בעולם השפל ע"י נתינת תקיעת כף שתהיה עמנו יחד. ולכן באתי עכשיו למורי לקיים את הת"כ שנתתי ואבקשו

שימחול לי את הת"כ. וימחול לו ר' וואלף את הת"כ ותיכף נעלם התלמיד מעיניו ולא ראוהו עוד.

ור"ז נשאר יושב ותוהא מה יש לו לעשות עכשיו אחרי דברי אמת אלה. אח"כ הרגיש בלבו השתוקקות גדולה להסתופף בצל קדושת הבעש"ט, וחשב בלבו איך אוכל לעשות זאת, אתמול דברתי עליו והיום אתחבר אליו, ונגמר בדעתו שילך אליו בש"ק בזמן סעודה, שלישית, שאז חשך בביהמ"ד, ואין איש רואהו, וישמע מה שאומר על השלחן ויראה את התנהגותו ואז ידע מה לעשות. ויבא בזמן סעודה שלישית לביהמ"ד של הבעש"ט ועמד אחורי התנור, וחשב בלבו כי כשיגמור הבעש"ט את הסעודה ילך הוא מביהמ"ד קודם שידליקו את הנר באופן שאיש לא ידע שהוא היה שם. ושמע שהבעש"ט התחיל להגיד תורה, ואמר את אלה הסודות שר"ז שמע אותם מפי הנפטר. אחרי שסיים אמר אל תלמידי, תדעו שזאת התורה שאמרתי לפניכם, אמרתי ג"כ לפני הפמליא של מעלה במתיבתא דרקייע, ושכחו אותה מאוד למעלה. ויש לי עד נאמן ע"ז.

וצעק בקול: אמת ר' וואלף? ר' זאב נתרגש מאוד ויצא ממחבואו, ואמר: אמת אדומ"ר! כי בעצמי שמעתי את ב' הסודות מפי התלמיד הנפטר. וסיפר לכל המסובים, את כל הענין עם הת"כ. ומאז והלאה נתקרב אצלו ונעשה אחד המיוחד שבתלמידי הבעש"ט המובהקים, ז"ע ועכ"א. (סיפורי נפלאות מגדולי ישראל סיפור ע"ז)

הנכבד הר" משה אהרן מפאסליק סיפר לי ששמע ד"ר מפ"ק אדמו"ר תפארת ישראל מטשארטקוב, ביום אחרון ש"פ תרס"ד.

הרה"ק הר' וואלף קוציס זצ"ל רצה לנסוע לאה"ק, נכנס אל רבו הבעש"ט הק' זצ"ל לקבל מאתו ברכת פרידת שלום, הבעש"ט הק' בירכו שיסע לשלום כו', עוד אמר לו הבעש"ט בזה הלשון: ר' וואלף הזהירו בדברייכם איר זאלט וויסין וואס צי ענטפירן (=שתדעו מה לענות), ולא יותר.

הרה"ק הר' וואלף נסע לדרכו, ונכנס לתוך הספינה, הגיעה הספינה אל אי אחד מאיי הים ועמדה הספינה שם זמן מועט. האנשים שהיו שם בהספינה יצאו אל האי לקנות להם מאכל ומשתה, וחזרו תיכף להספינה, הרב הר' וואלף יצא אל האי להתבודד שם, ומחמת גודל הרביקות והתבודדות נשתהה שם זמן ארוך ושכח לכנס להספינה, הספינה הלכה לה משם לדרכה, והרב הר' וואלף נשאר ע"פ השדה.

כשהפסיק הר' וואלף מדביקתו ראה א"ע בצרה, שנשאר ע"פ השדה, כי ספינה שלו הלכה לה. התחיל הר' וואלף לילך משם, וראה מסילה אחת, הלך בה וראה בית א' עומד מרחוק, הלך לשם ונכנס להבית ראה שישב שם זקן אחד יהודי. הזקן נתן לו שלום, ואמר לו בזה"ל: הר' וואלף וואס זענט איר אזוי פאר זארגט. השיב לו הר' וואלף למה לא אדאג הלא אנכי כאן בצרה, הספינה שלי הלכה לה ואני נשארתי בדה. השיב לו הזקן, ר' וואלף לא תדאגו מזה, מסתמא וועט איר דא שבת האלטיין, און נאך שבת וועלין אן קומין די שיפין וועט איר פארין מיט זיי, א מנין און א מקוה וועט איר דא האבין כרצונכם. כן הוה הר' וואלף שבת שם, ואחר השבת באו הספינות למקום ההוא.

הזקן הלך עם הר' וואלף ללוותו אל הספינה. הר' וואלף היה טרוד מאוד כמובן, שאל הזקן את הר' וואלף בזה הלשון, ר' וואלף איך האב פארגעסן אייך צו פרעגין וואס טוהין די יודין אין אייער לאנד ווי גייט דאס זיי. ענהו ר' וואלף בהיותו טרוד מאוד בזה"ל "דער איבירשטר פאר לאזט זיי ניט". ונכנס אל הספינה ונסגרה הספינה והתחילה ללכת לדרכה. נתיישב הר' וואלף בדעתו, מה עייתי להזקן, כי נזכר על דיבורי רבו הבעש"ט הנז"ל ונתחרט בלבו מאוד, למה לא הצעתי בפני הזקן גודל דוחקם וצערם של היהודים אשר במדינת, אך מה שעבר אין. הכלל הרב הר' וואלף התיישב בדעתו שלא לנסוע לארץ הקדושה רק לחזור לרבו הבעש"ט הק'. כן היה הר' וואלף חזר ובא אל רבו הבעש"ט. בבואו לפניו נתן הבעש"ט הק' שלום, ואמר לו: זה הזקן הוא אברהם אבינו, בכל יום עומד אברהם אבינו לפני השי"ת ושואל אותו, רבש"ע ווי זענין מייני קינדער, והקב"ה משיב לו איך פאר לאז זיי ניט, והא ראייה

הר' וואלף פארט קיין ארץ ישראל ער איז א גאנץ ערליכער יוד פרעג אים. ווען דו וואלטט גיוועהן אים דערציילין גודל היסורים והצער של ישראל בגלותם וואלט גיוועהן גיקימין דער גואל צדק, נאר דו האסט ניט גיהיט מייני דיבורים, וע"י זה חזר הגלות לאיתנו, בעוה"ר, השי"ת ירחם עלינו בקרב אמן. (סיפורי צדיקים החדש סיפור ה)

מנהג אבותינו וכן ראיתי אצל רבותינו, דנהגו לספר במוצ"ק מהבעש"ט זצ"ל, וכיון שכעת הוא ט"ו בשבט, אספר בעניני דיומא.

זכורני שמור (הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל) סיפר, דהבעש"ט קיבל הזמנה מחכמי הקלוזי בבראד, שבראשו עמד הגאון רבי חיים הכהן ראפאפורט זצ"ל, שיבוא לפני הבי"ד להסביר את שיטתו. בדרך הצטרף אליו רבי זאב וואלף קיצעס זצ"ל. הדרך היתה מכוסה בשלג ונסעו דרך יער, והיה אז ט"ו בשבט.

הבעש"ט הצטער שלא הי' עמו פירות לברך עליהם שהחינו, ויגש לאילן ואמר, "יודע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו" (מתפלת ר"ה) וגדלו תמרים ובירך עליהם שהחינו.

ר' וואלף שליווהו חשב בלבו, שזו הזדמנות נפלאה להוכיח כעת בפני הבי"ד את כשרותו וגדלותו של הבעש"ט. הוא אסף מהתמרים הנ"ל והניחם בקופסא על מנת להראותם לחכמי הקלוזי, כי באותו תקופה בשנה לא היו תמרים לחים בארץ ההיא, ועי"ז יראו בחוש את גדלותו שהוא איש אלקים.

כשהגיעו להבי"ד פתח ר' וואלף את הקופסא, ולא מצא בה רק מים. ברוב בהלה שאל את הבעש"ט לפשר הדבר וענה לו הבעש"ט, "אין לנצח בבית דין ע"י אותות ומופתים, וגם בשמים אין רוצים בזה, וישנם דרכים אחרים כדי להוכיח צדקת מעשינו (מור"ר לא סיפר מעשה אא"כ הי' מקובל איש מפי איש). (הגה"ח רבי אברהם יעקב טייטלבוים זצ"ל "קול יעקב")

איש אחד הי' בעיר מעזיבו ממקורבי הבע"ש ושמר [הרה"ק] ר' וואלף קוצעס והי' האיש הזה חסיד גדול והי' עני ואביון והי' לו בת בוגרת שהגיעה לפירקה ולא הי' יכול ליתן נדוניא להשיא אותה.

פעם אחת כאשר התראה פנים עם הבע"ש אמר לו הבע"ש למה לא תעשה שידוך עם בתך הבוגרת והשיב לו הרבי ר' וואלף הנ"ל הלא לרש אין כל ומאומה אין בידי וגם לחם לאכול חסר לי, וגער בו הבע"ש שימחר לעשות שידוך והשיב לו ר' וואלף הלא בוודאי עדיין לא הגיע העת להשיא את בתי כי לולא זאת בטח הזמין ה' לפני איוה מוצא לכסף שאוכל להשיאה וכעת גברא ערטילאי אנכי, ואמר לו הבע"ש אנכי אודיעך כי הגיע העת לזווגה לכן את פקודתי שמור וזאת עשה שלח שליח מיוחד לעיר יאס על הוצאות שלי והשליח יתראה פנים עם השדכנים דשם ויאמר השליח כי נכון אתה לפזר נדוניא סך שני אלפים ר"כ (=רובל כסף), רק יאמר להשדכנים אשר ישדכו עלם בר אוריין ובר אבהתא ממשפחה מיוחסת.

והנה תיכף קיים הרב ר' וואלף את דברי הבע"ש וימחר לשלוח איש אחד לעיר יאסי וכאשר בא שמה השליח ותיאר את המחוחתן ר' וואלף בתור צדיק וחסיד וגם יתן נדוניא סך שני אלפים ר"כ והנה התחילו השדכנים להציע נכבדות שונות ולא נכנס הדבר באזני השליח וכמעט שרצה לנסוע לביתו עם ידיים ריקנות אך טרם נסעו בא אליו שדכן והציע לפניו שידוך עם איש נכבד נגיד ויחסן והעלם הי' גדול בתורה והוטב הדבר בעיני השליח ובא בברית החיתון ועשה התנאים והבטיח ליתן סך שני אלפים ר"כ.

וכאשר בא השליח לביתו וסיפר לפני הרב ר' וואלף את כל המאורע והוטב גם בעיני ר' וואלף השידוך הזה אך הלך בעצבון רוח אל הבע"ש לשאלו לו מאין יבוא עזרו (למצוא) לכסף מוצא שיוכל לסלק את הסך שני אלפים ר"כ שהבטיח, וכאשר בא לפני הבע"ש בירך אותו הבע"ש בברכת מז"ט ואמר לו שלא ידאג מאומה כי במהרה יבוא עזרתו מקודש ויוכל לסלק את הסך שני אלפים ר"כ.

באשר עברו איוה שבועות מיום כתיבת התנאים קיבל ר' וואלף אגרת ממחותנו אשר בו מתפלא ומתמה עליו מדוע עדיין לא שלח מתנה להחתן כנהוג, והלך ר' וואלף אל הבע"ש להראות לו המכתב ואמר לו

בחבלים את העגלון הרוצח והובילו אל העיר לבית השוטרים ולאחר חקירה ודרישה מסרו את כל הכסף להסוחר ונתנו את הרוצח לבית התפיסה, ויסע הסוחר לביתו שמח וטוב לב מפוז ומכרכר בשירות ותשבחות להשי"ת שפרה אותו מיד העגלון הרוצח. אולם כאשר בא אל ביתו ועברו איזה שבועות שכח מלקיים נדרו אשר נדר בעת צרה ולא נתן מאומה לצדקה מכסף המעשר אשר הפריש בעת צרתו ועשה א"ע כאילו לא ידע

והנה להסוחר לא הי' לו רק בן יחיד ובת יחידה והנה פתאום דבקה חולי רע בהבת היחידה ותמת, והנה הסוחר לא שת לבו לזה ולא חלק את כסף המעשר לעניים והנה פתאום נחלה בן יחידו מחמד נפשו ושלח אחר רופאים היותר גדולים וכולם אמרו נושא לחייו, אך כשמעו שבעיר מעזיבוע נמצא בע"ש אשר פועל ישועות נסע למעזיבוע לעורר רחמים על בנו יחידו.

והנה זה האיש אשר הלך עם ר' זאב אל הבע"ש הוא הי' הסוחר שבא כעת לבקש רחמים על בנו ובשמעו הדברים יוצאים מפי הבע"ש זכר את כל הנשכחות מה שנדר בעת צרתו, ויאמר להבע"ש הנני מוכן ומזומן להפריש תיכף את כסף המעשר לכל מי אשר יצוה ליתן הבע"ש, ויאמר לו הבע"ש לך מהרה ושקול סך ארבעה אלפים רובעל ליד ר' וואלף וכן עשה הסוחר ושקל את הכסף ליד ר' זאב, ואז התחיל ר' זאב להכין את החתונה בשמחה רבה וקנה מתנות עבור החתן וסילק את הסך שני אלפים ר"כ נדן כמו שהבטיח ועשה את החתונה ברב פאר וגם את הסוחר עיכב להיות על החתונה, והנה טרם נסע הסוחר לביתו קיבל מכתב איך שבנו נרפא ממחלתו והוא בריא אולם.

וע"ז אמר הבע"ש אם ידע אדם שכח השי"ת נמצא בכל תנועה ותנועה שהאדם עושה אז יתפרדו כל פועלי און. והבן

(מאורות הגדולים, בילגורייא תרע"א)

סיפר הרה"ח המפורסם מגדולי חסידי ברסלב רבי לוי יצחק בנדר ז"ל. שהרה"ק ר' וואלף קיצעס הי' לו הדרת פנים נאה למאד ופעם נעמדו האחים הק' הרבי ר' ברוך ואחיו הק' הדגל מחנה אפרים זי"ע בצעירותם (כי שלשתם הלא היו תושבי מעזבוו) בערב שבת ליד המקוה בכוונה לראותו בצאתו מן המקוה כי אז היו פניו מאירות עד למאד הרבה יותר מבחול עד שלא היו יכולים להכירו.

וכשיצא הרה"ק רבי וואלף מהמקוה הבחין בהם שהם עומדים ומביטים על הדרת פניו הק' והמאירים.

פנה אליהם ואמר להם, השועל התגלגל פעם בחורף בשלג וצחצח את עור גופו, והביטו עליו החיות, ואמרו לו ראה מה יפה עורך וענה להם עכשיו עורי יפה. המתינו לעת שיצודו ויהרגו אותי ויסרח גופי ויפשיטו את עורי וישרוהו בסיד ושאר תיקוני העור ואז יקחו את העור אל היריד הגדול למכירה והמוכר יצעק בלנק על עורי (שהוא סמל העור הטוב והיפה) ואז יהי' לכם לראות ביופיו של עורי,

וסיים הרה"ק ר' וואלף הנ"ל להקדושים הנ"ל, הנה יגיע העת של הסתלקותי וגופי יקבל צבע צהוב של נפטר (געלין פאטרעט) ואז יקחו את עורי היפה ליריד הגדול (בעולם האמת) ואז כשיצעקו עלי בלנק אז יהי' מה להסתכל על יפיו של עורי, אבל כעת מה לכם להסתכל על יופי הדרת פני, עכ"ל.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הבע"ש ג"כ שלא ידאג מאומה כי קרוב ישועתו לבוא, וכן חלפו ועברו עוד שבועות אחדים והמחותן הוסיף לכתוב למה אינו שולח שום מתנה להחתן אך ר' וואלף בטח בדברי הבע"ש ולא השיב מאומה להמחותן, וכאשר ראה המחותן שמענה אין לו אז חשף זרוע עזו לכתוב קשות וכתב לו מכתב מלא רוגז שבאם ישתוק הלאה ולא יכתוב לו תשובה אזי ישלח לו התנאים בחזרה,

וכאשר קיבל ר' וואלף את המכתב הלז הלך אל הבע"ש בשברון רוח והראה לו האגרת מהמחותן, אז צוה לו הבע"ש שיכתוב תשובה להמחותן כי יכול לבוא עם החתן על זמן המוגבל לחתונה והכל נכון ויהי' על צד היותר טוב ויתן מתנות וגם הכסף יסלק כפי שהבטיח וכתב ר' וואלף להמחותן שלו כדברי הבע"ש, ויען כי ר' וואלף הי' מפורסם לאיש צדיק וחסיד בטח המחותן על דבר מכתבו והתחיל לעשות הכנות על החתונה.

והנה כאשר הגיע שבועות אחדים קודם החתונה בא ר' זאב הנ"ל אל הבע"ש לשאול לו מה יהי' מזה הלא עדיין אין מאומה בידו וענה לו הבע"ש כי יכתוב להמחותן אשר יבוא לפה שלשה ימים קודם זמן המוגבל כי רוצה לשמוח אתו קודם החתונה איזה ימים, וכתב ר' זאב הנ"ל מכתב למחותנו שיבוא עם החתן ג' ימים קודם החתונה וכאשר הגיע ימים אחדים קודם החתונה קיבל ר' זאב מהמחותן אגרת איך שהוא נוסע עם החתן וכל ב"ב על החתונה אז הלך ר' זאב בפנים עצובים מאד להראות להבע"ש את המכתב.

והנה בדרך הלכות פגע באיש אחד ושאלו האיש באיזה מקום דר הבע"ש והשיב לו ר' זאב הנה גם אנכי הולך אל הבע"ש ותוכל לילך עמי וכאשר באו אל הקודש פנימה נתן הבע"ש שלום להאורח ואמר לו אספר לך מעשה: שהי איש סוחר עצום אשר מסחרו הי' גדול מאוד כי הולך עצים על רפסידות גדולות לפרייסין, פעם אחת הולך רפסידה גדולה מאוד לפרייסין וקיבל שמה מחיר העצים במזומן סך ארבעים אלף ר"כ והנה הסוחר הי' לו מרכבה מהודרה עם סוסים טובים ועגלון ערל משרת נוהג הסוסים, והנה כאשר נסע בחזרה מפרייסין עם צרור הכסף ונסע דרך יער ונרדם הסוחר וישן אז העמיד העגלון הערל את הסוסים באמצע היער והקיץ את הסוחר ואמר לו שימסור לו את כל הכסף והנה בידו גרון חד מנופף על ראש הסוחר ויחרד הסוחר וילפת ויתחנן אל העגלון אשר ישאיר לו החצי מהכסף ויגער בו העגלון לאמור שתומי ימסור לו את הכסף ואם לאו יהרוג אותי כרגע אז כאשר ראה הסוחר כי כלתה אליו הרעה מסר בידו את כל הסך ארבעים אלף ר"כ רק התחנן אליו שלא יהרגהו וישאיר את נפשו לחיים ואמר לו העגלון איך אוכל להניחך בחיים הלא אתה תספר את המעשה לכן הנני מוכרח להורגך והרבה הסוחר להפציר בו ולא הועיל מאומה כי העגלון הרוצח חרץ עליו גזר דינו שמדבריו לא ישנה וירצחנה נפש,

אז התחנן לו הסוחר שעכ"פ יאריך לו העת עד שיתודה טרם מותו, וזאת פעל הסוחר אצל הרוצח והניח אותו לאמור הווידוי וקשר הרוצח את הסוחר אל העץ אשר ביער והתחיל הסוחר לאמור ויודי בהשתפכות הנפש, ואמר רבש"ע אם אנצל הפעם הזאת מהרוצח הזה אשר יארוב לדמי אתן את המעשר מכל הכסף הזה לצדקה, והנה הסוחר כאשר התודה בקול בוכים בכלות הנפש והנה פתאום נגלה אליו ישועה.

כי שומר היער אף כי הי' רחוק ממקום הזה שמע את קול השתפכות הנפש מהסוחר וידאה מרחוק כנשר עם קנה רובה בידו וחרב שלופה בצדו אל המקום אשר עמד שם הסוחר קשור אל העץ ושאל אותו מה זאת וסיפר לו הסוחר את כל המעשה ופתח אותו ממוסרותיו ויקשור

<p>לע"נ האשה החשובה הצדקנית מרת פרידא גילה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק ע"ה (רי"ר) נלב"ע י"ז אדר ב' תשע"ט</p>				
<p>לזכות הרוצה בעילום שמו שיקויים ברכת צדיק "מנוחה ושמחה, אור ליהודים"</p>	<p>להעלות כושה בן אסתר מלכה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טיילי דמיטב</p>	<p>להעלות נואיר יחיאל בן תנה סיכא זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טיילי דמיטב</p>	<p>להעלות נחנחם נענדל בן פרידא גילה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טיילי דמיטב</p>	<p>להעלות אפרים בן אסתר לאה זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טיילי דמיטב</p>
<p>להעלות יוסף נתן בן רבקה טויבא זכות הפצת תורה וחסידות, יענווד לו להתברך בכל טיילי דמיטב</p>	<p>להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM</p>			